

Utmaningar i barns delaktighet inom socialhandledning i barnskyddet

Cecilia Oksanen
Ellen Nieminen

Examensarbete / Degree Thesis
SO-19
2022

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	8622, 8623
Författare:	Cecilia Oksanen & Ellen Nieminen
Arbetets namn:	Utmaningar i barns delaktighet inom socialhandledningen i barnskyddet
Handledare (Arcada):	Arla Cederberg
Uppdragsgivare:	Arcada
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med detta examensarbete är att belysa för hur man kan främja barns delaktighet inom socialhandledningen i barnskyddet, specifikt vid placeringar. Frågeställningen är: <i>Hurdana utmaningar kan förekomma i främjandet av barns delaktighet inom barnskyddet?</i> Genom att identifiera och sammanställa eventuella utmaningar i delaktigheten, kan resultatet användas som stöd och underlag för socialhandledare, att arbeta på ett tryggt sätt inom ramen för den finska barnskyddslagens fjärde kapitel: <i>Barns delaktighet</i> (Barnskyddslag 2007/417). Studiens design utgår från kvalitativ forskningsmetod och är en allmän litteraturstudie med sammanlagt sexton artiklar, som analyserats utifrån en kvalitativ innehållsanalys. Resultatet har slutligen speglats mot den tidigare forskningen och den teoretiska referensramen, som behandlar barns delaktighet på olika nivåer. Studiens resultat indikerar på att den finländska lagstiftningen angående barns delaktighet är föredömligt, men det förekommer utmaningar i det praktiska genomförandet av dessa. Detta beror på att tydliga riktlinjer och strukturer för tillvägagångssätt saknas och det blir den professionellas ansvar att tolka och bedöma dessa styrdokument. Slutsatsen är att det finns utmaningar i barns delaktighet inom barnskyddet som förhindrar delaktigheten att nå den önskade nivån. Konsekvenserna av detta är att barn inte har möjlighet att vara så delaktig som de har rätt till och det kan leda till att arbetet inte utgår från barnets bästa, som är en rättighet och skyldighet. Utmaningarna inom barns delaktighet i barnskyddet presenteras under fyra huvudkategorier: <i>Barnets mognad, relationen mellan barnet och den professionella, vuxnas makt och attityder.</i></p>	

Begränsningarna i denna studie har varit att hitta relevanta artiklar, som inte är äldre än tio år gamla. På grund av smalt utbud, har även äldre artiklar inkluderats.

Nyckelord:	Barn, Barnskydd, Socialhandledning, Delaktighet, Utmaningar, Barnskyddslagen, Socialvårdslagen, Barns rättigheter.
Sidantal:	78 + 9 bilagor
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	8622, 8623
Author:	Cecilia Oksanen & Ellen Nieminen
Title:	Challenges in children's participation in social guidance in child welfare
Supervisor (Arcada):	Arla Cederberg
Commissioned by:	Arcada
<p>Abstract:</p> <p>The aim of this study is to shed light on how to promote children's participation in social guidance in child welfare, specifically in placements. Our question is: What challenges can arise in promoting children's participation in child welfare? By identifying and compiling possible challenges, the results can be used as support and basis for social workers, to work in a safe way within the framework of the fourth chapter of the Finnish Child Welfare Act: Child participation (Child Welfare Act 2007/417). The study is a qualitative research method and is a general literature review based on sixteen articles, which have been analyzed based on a qualitative content analysis. Finally, the results have been reflected against previous research and the theoretical frame of reference. The results of the study indicate that Finnish legislation on child participation is ideal, but there are challenges in the practical implementation. This is due to the lack of clear guidelines and structures for approaches, and it is the professional's responsibility to interpret and assess these governing documents. The conclusion is that there are challenges in children's participation in child welfare that prevent participation from reaching the desired level. The consequences of this are that children do not have the opportunity to be as involved as they are entitled to, and this can lead to the work not being based on the child's best interests. The challenges in children's welfare in child protection are presented in four main categories: The child's maturity, the relationship between the child and the professional, adults' power and attitudes. The limitations of this study have been to find relevant articles, which are not older than ten years old. Due to the narrow range, older articles have also been included.</p>	

Keywords:	Child, Child welfare, Social guidance, Participation, Challenges, the Child Welfare Act, the Social Welfare Act, Children's rights.
Number of pages:	78 + 9 appendix
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	8622, 8623
Tekijä:	Cecilia Oksanen & Ellen Nieminen
Työn nimi:	Haasteita lasten osallistumisessa lastensuojelun sosiaaliohjauksessa
Työn ohjaaja (Arcada):	Arla Cederberg
Toimeksiantaja:	Arcada
Tiivistelmä:	<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on valaista, miten edistää lasten osallistumista lastensuojelun sisäisessä sosiaaliohjauksessa, erityisesti sijoituksissa. Tutkimuksen kysymys on: Mitä haasteita voi syntyä lasten osallistumisen edistämiseksi lastensuojelussa? Tunnistamalla ja kokoamalla mahdollisia haasteita lasten osallistumisessa, voidaan näitä käyttää tukena sosiaalityössä ja pohjana työkennellä turvallisesti Lastensuojelulain neljännen luvun: Lasten osallistuminen (lastensuojelulaki 2007/417) puitteissa. Tutkimus perustuu laadulliseen tutkimusmenetelmään ja on yleinen kirjallisuustutkimus. Tutkimus koostuu yhteensä kuudestatoista artikkelista, joita on analysoitu kvalitatiivisen sisältöanalyysin perusteella. Tulos on lopulta peilattu aikaisempaan tutkimukseen ja teoreettiseen viitekehykseen, jotka molemmat käsittelevät lasten</p>

osallistumista eri tasoilla. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että

Suomen lasten osallistumista koskeva lainsäädäntö on esimerkillinen, mutta sen käytännön täytäntöönpanossa on haasteita. Tämä johtuu selkeiden suuntaviivojen ja lähestymistapojen rakenteiden puuttumisesta, ja vastuu tulkita ja arvioida asiakirjoja on siirtynyt ammattilaisille. Johtopäätös on, että lasten osallistumisessa lastensuojelussa on haasteita, jotka estävät osallistumisen saavuttamasta haluttua tasoa. Tämän seurauksena lapsilla ei ole mahdollisuutta osallistua oikeudenmukaisesti ja tämä voi johtaa siihen, että työ ei perustu lapsen etuun, mikä on Suomessa sekä oikeus, että velvollisuus. Lasten osallistumisen haasteet lastensuojelussa esitetään neljässä pääkategoriassa: lapsen kypsyys, lapsen suhde ammattilaiseen, aikuisten valta ja asenteet. Tämän tutkimuksen rajoitteena on ollut löytää asiaankuuluvia artikkeleita, jotka ovat alle kymmenen vuotta vanhoja. Kapeasta valikoimasta johtuen mukana on ollut myös vanhempia artikkeleita.

Avainsanat:	Lapsi, Lastensuojelu, Sosiaaliohjaus, Osallistuminen, Haasteita, Lastensuojelulaki, Sosiaalihuoltolaki, Lasten oikeudet.
Sivumäärä:	78 + 9 liitettä
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	10
2	BAKGRUND	12
2.1	FN: s barnkonvention	12
2.2	Lagstiftning gällande barns delaktighet.....	13
2.3	Socialhandledning	14
2.4	LAPE-programmet och SOTE-reformen	17
2.5	Barns Behov I Centrum	18
3	TIDIGARE FORSKNING	20
3.1	Barns delaktighet i Finland.....	20
3.2	Barns upplevelser av delaktighet i barnskyddet	21
3.3	Fördelar med delaktighet	23
3.4	Sammanfattning av den tidigare forskningen	24
4	TEORETISK REFERENS RAM	25
4.1	Delaktighet	25
4.2	Dimensioner av delaktighet på allmän nivå	28
4.3	Harts delaktighetsstege.....	29
4.4	Shiers delaktighetsmodell	31
5	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	34
6	METODIK OCH ARBETSPROCESS	34
6.1	Allmän litteraturstudie	35
6.2	Datainsamling.....	37
6.3	Presentation av material	39
6.4	Analysmetod.....	40
6.5	Tillvägagångssätt	41
6.6	Trovärdighet, giltighet och överförbarhet	44
6.7	Etiska aspekter	45
7	RESULTAT	46
7.1	Barnets mognad	47
7.2	Relationen mellan barnet och den professionella	49
7.3	Vuxnas makt.....	51
7.4	Attityder	53
8	ANALYS	55
8.1	Analys till tidigare forskning.....	55
8.2	Analys till den teoretiska referensramen	58
9	DISKUSSION	66
9.1	Resultatdiskussion	66
9.2	Metoddiskussion.....	67
9.3	Kritisk granskning	69
9.4	Förslag till fortsatt forskning	71
	Källor	72
	Bilagor	80
	Bilaga 1. Datainsamling.	80
	Bilaga 2. Presentation av artiklar.	82
	Bilaga 3. Presentation av litteratur.	84
	Bilaga 4. Kvalitativ innehållsanalys.	85
	Bilaga 5. Innehållsanalys av barns förändrade roll i samhället.....	88
	Bilaga 6. Innehållsanalys av barnets mognad.	89

Bilaga 7. Innehållsanalys av relationen mellan barnet och den professionella.	90
Bilaga 8. Innehållsanalys av vuxnas makt.	91
Bilaga 9. Innehållsanalys av attityder.	92

Figurer & tabeller

Figur 1. Bronfenbrenners ekologiska modell.....	s. 18
Figur 2. BBIC-triangeln.....	s. 19
Figur 3. Harts delaktighetsstege.....	s. 30, 59
Figur 4. Shiers delaktighetsmodell.....	s. 32
Figur 5. Översikt av kategorisering och analys.....	s. 43
Figur 6. Barns delaktighet utifrån Shiers delaktighetsmodell.....	s. 63
Tabell 1. Inklusions- och exklusionskriterier.....	s. 37
Tabell 2. Datainsamling.....	s. 39
Tabell 3. Resultatredovisning av utmaningar gällande barns delaktighet.....	s. 46

1 INLEDNING

Barnskyddet har i uppgift att utifrån barnskyddslagen arbeta för tryggandet av barns rättigheter, god vård och fostran. Det vill säga främja en trygg uppväxtmiljö och en god utveckling, samt förebygga eventuella problem som skulle kunna vara till fara för barnet. (Social- och hälsovårdsministeriet a) Barnskyddet definieras i barnskyddslagen (2007/417 Kap.1 4§) på följande sätt:

”Barnskyddet skall främja barnets gynnsamma utveckling och välfärd. Barnskyddet skall stödja föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran och i fostran av omsorg om barnet. Barnskyddet skall sträva efter att förebygga barnets och familjens problem samt att tillräckligt tidigt ingripa i problem som observerats. Vid bedömningen av behovet av barnskydd och vid genomförandet av barnskydd skall barnets bästa beaktas i första hand.”

Finland har under en längre tid haft utmaningar inom barnskyddet. Många kommuner har av en överbelastning på de anställda, vilket leder till att arbetet många gånger inte är så effektivt, eller håller den önskade kvalitén. (Social- och hälsovårdsreformen 2019) Mellan år 2003 och 2012, var det årligen tio barn som dog och närmare 300 barn som skadades svårt av våld i hemmet. Ett av dem barnen var Eerika, som mot sin vilja blev tvungen att återvända hem till sin pappa och styvmamma. Detta resulterade i att hon snart miste sitt liv till följd av deras våld. Fallet Eerika handlar om en finsk flicka som redan som liten var en klient av barnskyddet. Hennes mamma hade förlorat vårdnaden av barnet och flickan bodde tillsammans med sin pappa och styvmamma. Något som ingen var säker på, var att Eerika i sitt hem blev utsatt för våld, diskriminering och försummelse. Det fanns en oro hos flickans näromgivning, som också ledde till flertal barnskyddsanmälningar. Trots detta, kunde det finländska barnskyddet inte rädda flickans liv som år 2012 gick förlorat. (Miettinen 2020).

Det var framför allt i samband med detta fall år 2012, som ämnet *barnets bästa* kom upp på tapeten och mycket kritik riktades mot det finska barnskyddet. Framst för att inte ha inkluderat barnet tillräckligt i sin process (Tasala 2016). Barns rätt till delaktighet och inflytande i sådant som berör dem själva, är en central del, likaså i barnkonventionen, som i de mänskliga rättigheterna och i den finska lagstiftningen.

År 1984 tog FN:s generalförsamling i bruk konventionen om barns rättigheter, som är en juridiskt bindande överenskommelse för att arbeta för alla världens barns bästa. Barnkonventionens tolfte artikel lyder: ”Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad”. Att få sin röst hörd och respekterad är en grundpelare i upplevelsen av delaktighet och sammanhang. (Åhl m.fl. 2020) Detta kan vara avgörande för klientens engagemang och motivation, som är viktiga och betydelsefulla resurser i allt socialt arbete (Revstedt 2014). Barn är experter på sitt eget liv och även om de vuxna ansvarar för de beslut som görs inom barnskyddet, behöver de få rätt beslutsunderlag för att kunna ta allt viktigt i beaktande. Detta görs genom att inkludera och lyssna på barnet, då de har både kunskap och erfarenhet som de professionella saknar. (Åhl m.fl. 2020)

Konflikter huruvida det fanns brister i den aktuella barnskyddslagen ledde till ett intensifierat arbete och en utveckling gällande barnskyddet. Statens revisionsverk färdigställde år 2012 en kritisk granskningsberättelse om barnskyddet och i ledning av socialråd *Aulikki Kananoja* gjordes i Social- och hälsovårdsministeriet en utredning av det finländska barnskyddets situation. I december 2013 färdigställdes slutrapporten *Fungerande barnskydd* och 54 förslag på förbättringsåtgärder inom barnskyddet presenterades. (Alhanen 2014). Arbetet resulterades också i en förändring av barnskyddslagen (Lag om ändring av barnskyddslagen 542/2019) och för första gången någonsin, nya kvalitetsrekommendationer (Social- och hälsovårdsministeriet 2014). Syftet med revideringen av barnskyddslagen var att på ett bättre sätt kunna tillgodose barns och familjers behov i alla delar av klientprocessen (Statsrådet 2021). Förändringarna i barnskyddslagen lyfter fram och betonar barns rätt till delaktighet allt mer. Professionella förväntas att ta i bruk delaktighetsfrämjande metoder och arbetssätt, eftersom beslut, insatser och åtgärder som tas och görs utifrån barnets behov, möjliggör ett mer effektivt och målinriktat arbete med goda resultat. (Åhl m.fl. 2020) Detta är ytterst viktigt då barnskyddet berör många finländska barn och familjer.

Statistik från 2020 visar att antalet barnskyddsanmälningar i Finland (162 130) har ökat med 4 procent från året innan och anmälningarna fördelas på 87 233 barn. Coronapandemin förväntas att ha konsekvenser på barnskyddet och klientskapen öka. (THL 2020)

Men finns det några utmaningar gällande barns delaktighet inom barnskyddet? Vad kan eventuellt hindra eller försvåra inkluderingen av barn i barnskyddsarbetet? I detta examensarbete söker vi svar på eventuella utmaningar gällande barns delaktighet i socialhandledningen inom barnskyddet. En sammanställning av dessa, kan ge professionella inblick i fenomenet och då kan de förhoppningsvis ta hänsyn, utveckla och förebygga dessa utmaningar och på bästa sätt arbeta delaktighetsfrämjande.

Detta lärdomsprov är en beställning från Arcada inom ramen för projektet *Socialhandledning – innehåll, arbetssätt och metoder*.

2 BAKGRUND

För att kunna undersöka barns delaktighet inom socialhandledningen i barnskyddet, behövs kunskap om barns rätt till delaktighet enligt finländsk lagstiftning och FN:s barnkonvention. Dessutom behövs *socialhandledning inom barnskyddet* definieras för att kunna förstå i vilken kontext studien görs och att delaktighet i socialhandledningen inom barnskyddet kan skilja sig från barns delaktighet i annan kontext. Slutligen presenteras en delaktighetsmodell som används som ett verktyg för att stärka barns delaktighet (Socialstyrelsen 2019). Bakgrunden finns som stöd för läsaren att få inblick i fenomenet som undersöks och för att öka förståelsen för värdet av denna studie.

2.1 FN: s barnkonvention

FN:s barnkonvention binder medlemsstaterna att främja barns delaktighet och att låta barn höras i ärenden som berör barnet själv (United Nations Convention on the Rights of the Child 1989). Grundprinciperna består av fyra av barnkonventionens 54 artiklar. Dessa är artikel 2: *Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter*. Artikel 3: *Vid beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som är barnets bästa*. Artikel 6: *Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling*. Artikel 12: *Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad*. (Åhl m.fl 2020)

Barnkonventionen betonar även vårdnadshavares ansvar att säkerställa barns rättigheter till delaktighet, barns rätt till liv, att träffa sina föräldrar, yttrandefrihet, tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet (United Nations Convention on the Rights of the Child 1989).

Artikel 12 handlar specifikt om barns delaktighet och understryker att barn ska ges möjlighet att höras i domstolsärenden och administrativa förfaranden som rör barnet själv. (United Nations Convention on the Rights of the Child 1989) Syftet med den tolfte artikeln är att stärka barns ställning som enskilda individer och deras rättigheter. Artikel 12 ger inte barn rätt till självbestämmande, utan rätten att vara delaktiga i processer och beslut som rör barnet själv. Det innebär inte att barnet har skyldighet att uttrycka sina åsikter och synpunkter. (Åhl m.fl. 2020)

2.2 Lagstiftning gällande barns delaktighet

Barns rätt till delaktighet i ärenden som gäller barn själv stadfästs i Finlands lagstiftning. I grundlagen (1999/731 § 6) står det skrivet att myndigheter har ett särskilt ansvar när det kommer till barn att behandla dem jämlikt och ge dem möjligheten att påverka frågor som berör dem själva i enlighet med barnets mognad och utveckling. I Barnskyddslagen (2007/417) betonas barnets delaktighet i alla barnskyddsprocessens delar. För en brådskande placering krävs ett myndighetsbeslut och kan inte fattas av en privat serviceproducent. Beslutet om en brådskande placering och en avslutning av en brådskande placering fattas av en socialarbetare som förordnats av det organ som ansvarar för socialvården. (Barnskyddslagen §13)

Innan beslut om brådskande placering samt förlängning och avslutande av den fattas ska det utredas vilken åsikt och uppfattning barnet, föräldrarna och vårdnadshavarna samt andra personer som svarar för barnets vård och fostran har om saken. Utredningen av åsikter kan undantagsvis lämnas ogjord, om ärendet är så brådskande att det inte finns tid för en utredning. Då skulle ett dröjsmål orsaka men för barnets hälsa, utveckling eller säkerhet. (Barnskyddslagen §39) Förutom rätten att uttrycka sin åsikt och bli hörd, ska barnet i enlighet med sin ålder och utvecklingsnivå, få tillräckligt med objektiv information till grund för sina åsikter.

Det ska kunna bilda sin egen uppfattning om situationen innan några beslut tas. Detta ska göras i hänsyn till barnets självbestämmanderätt och identitet. Barnet har också rätt att få information om varför och i vilket syfte och ärende dess åsikt utreds. När det är frågan om ett litet barn, kan man istället iaktta barnets beteende och relation till de närstående. I allt hörande av barn, ska det ske så positivt och tryggt som möjligt, till exempel genom att låta barnet göra det på ett sätt som det själv vill och på en plats som är bekant och känns trygg. (Social- och hälsovårdsministeriet 2017)

I Socialvårdslagen (2014/1301 §10) betonas att barns och ungdomars behov och önskemål ska tas i beaktande vid organisering och utveckling av tjänster.

När en socialarbetare bedömer behovet för barnskydd ser socialarbetaren vilka stödåtgärder barnet och familjen behöver. Socialarbetaren och socialhandledaren bedömer också barnets uppväxtförhållanden och vilka möjligheter föräldrarna eller andra närstående som ansvarar för barnets vård har att sörja för barnets vård och fostran. Utredningen görs i samarbete med barnet, föräldrarna och vid behov med andra närstående personer (THL 2020). Socialarbetaren kan under utredningens gång ta kontakt med närstående personer till barnet eller med andra samarbetspartners och experter som till exempel en socialhandledare (Socialvårdslagen 41§).

När det gäller utlämnande av uppgifter vid sektorsövergripande samarbete tillämpas lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården). En utredning kan inte göras ojord trots att antingen barnet eller föräldrarna motsätter sig den. Om en sådan situation uppstår får man uppgifter som behövs för utredningen av myndigheter eller närstående som känner till familjens situation. Barnet och föräldrarna ska meddelas hur arbetet framskrider och vad resultatet blir även om de inte vill delta i utredningsarbetet. (THL 2020)

2.3 Socialhandledning

I Finland står Social- och hälsovårdsministeriet för social- och hälsovårdspolitiken och kommunerna anordnar tillsammans med samkommunerna tjänster inom socialvården. Efter att servicesystemen utvidgats och segregrats, har också socialhandledningens betydelse ökat.

Allt fler klienter är i behov av rådgivning för att hitta passande tjänster, få kunskap om dess villkor och få stöd i sökandet och användningen av tjänster och förmåner. Socialhandledning kan också vara stöd och handledning i vardagen i form av uppsökande arbete. Klienter kan behöva sökas upp och styras till olika tjänster och åtgärder. Till exempel kan det handla om ungdomar som på grund av utebliven studieplats och arbete riskerar marginalisering. Då kan långsiktig handledning och hjälp i arbetssökandet hjälpa ungdomen att komma vidare i livet. Som socialhandledare är det viktigt att kunna bemöta klienten på ett flexibelt sätt samt att motivera klienten till självständighet. (Social- och hälsovårdsministeriet b) Precis som inom allt socialt arbete, grundar sig socialhandledningen på en människosyn som betonar klientens agentskap, subjektivitet och myndighet. Det är interaktivt stöd för alla människor och gemenskapers livshantering, delaktighet och sociala funktionsförmåga. (Social- och hälsovårdsministeriet 2017)

Socialhandledning för barnfamiljer är en gratis tjänst för de familjer som upplever ett behov av handledning, stöd och rådgivning. Familjen arbetar tillsammans med socialhandledaren i frågor om föräldraskap, vård och barnuppfostran. Behov kan vara att som förälder lära sig att sätta gränser, förbättra barnets sömnvanor, hitta en passande dygnsrytm för familjen eller få stöd i hur hantera trotsåldern. Men socialhandledning kan också vara till stöd i plötsligt förändrade livssituationer som vid en separation eller en familjemedlems insjuknande. Då kan man få information om vilka andra tjänster som finns tillgängliga, stöd i att ansöka om dessa och få annan praktisk hjälp. (Suomi 2022)

Kommunen har ett ansvar att ordna förebyggande och barn- och familjeinriktat barnskydd i tillräcklig omfattning utifrån invånarnas behov. Det innebär anpassade service och tjänster av god kvalitet (som beskrivs närmare i barnskyddslagen) de tider på dygnet det behövs. (Barnskyddslagen 2007/417) Producenter inte kommunerna själva passande eller tillräckligt med barnskyddstjänster av behov, kan de köpa in dessa från utomstående tjänsteleverantörer med krav på att övervaka verksamheten. (Social- och hälsovårdsministeriet a) En typ av tjänst som används flitigt och med framgång inom barnskyddet är socialhandledning och målet är att det i framtiden ska bli den centrala arbetsformen inom hela socialvårdsfältet (Social- och hälsovårdsministeriet 2017).

Socialhandledning inom barnskyddet handlar om att stödja barn- och unga och dess familjer vid olika skeden av barnskyddsprocessen, som vid första kontakt, slutna- och öppna vården och vid beslut om placering. Rent praktiskt är det att rådgiva individer och familjer i sin situation, stödja dem i användningen av olika tjänster, samt samarbeta med olika aktörer och samordna olika former av stöd. (Barnskyddslagen 2007/417, Socialvårdslagen 2014/1301) Socialhandledarens främsta uppgifter är att tillsammans med socialarbetaren kartlägga klientens servicebehov och vara en del av både öppna- och eftervårdens arbete enligt de mål som finns i klientplanen. (Lastensuojelun käsikirja) Kartläggningen sker ofta vid inledningen av klientrelationen, när familjen kommit i kontakt med barnskyddet, men också kontinuerligt i arbetet. Barnets eventuella brådskande behov av barnskydd bedöms utifrån barnets uppväxtförhållanden och vårdnadshavarnas möjlighet till vårdnaden av barnet. Här konstateras också det eventuella servicebehovet. (Barnskyddslagen 2007/17 Kap.7-8)

Öppna vårdens syfte är att stödja och främja barns och dess vårdnadshavare positiva utveckling och sker i samarbete med hela familjen. Socialhandledning inom den öppna vården sker utifrån olika stödåtgärder som stödpersonsverksamhet, vård- och terapierstöd i praktiska ärenden som att söka jobb, ny bostad eller ekonomiskt stöd, stöd för att upprätthålla sociala kontakter och relationer, familjerehabilitering, stöd i skolgång och intensifierat familjearbete (THL 2020a). Intensifierat familjearbete sker ofta i familjens hem eller verksamhetsmiljö och förverkligas i samråd med barnskyddsmyndigheten och familjen. Familjen får reflektera över sina egna tankar, mål, upplevelser och erfarenheter och fundera över alternativa handlings- eller tankemönster. Socialhandledarens uppgift är att identifiera förändringsbehoven och hitta möjligheter till förändring. Allt arbete sker i interaktionen. (Folkhälsan - Öppenvårdstjänster inom barnskyddet)

Familjerehabilitering finns till för de familjer som är i behov av intensiv rehabilitering för att kunna ta sig upp på benen och återhämta sig. Detta typ av stöd kan behövas vid omhändertagandet av barnet snart är över och familjen ska återförenas, när adoptions- eller fosterfamiljer är i behov av ytterligare stöd, när uppfostran är problematisk eller föräldraskapet för krävande eller när familjens egna resurser inte längre räcker till.

Genom att stärka familjens färdigheter och handlingsstrukturer, arbetar man mot målet om en fungerande vardag för hela familjen. Socialhandledaren finns till för att utifrån familjens, framförallt barnens intressen hitta och anordna sådan verksamhet som stärker familjens egna styrkor, relationer och roller. Till exempel hitta och upprätthålla fritidsintressen (Familjerehabiliteringscentret Suvikumpu). Vid omhändertagande och i vård utom hemmet, samarbetar socialhandledaren med familjen och de inblandade myndigheterna. Arbetsuppgifterna kan också vara att anordna daglig verksamhet, arbeta med känslolivet och stödja familjen i rätt riktning. Socialhandledaren befinner sig där var barnet och familjen är, som vid den nya vistelseorten, i fängelset eller på anstalten. Socialhandledning inom barnskyddet kan också vara tillsyn vid övervakat umgänge, utvärderingsarbete och stödjandet av klient i eftervården. (Kommunförbundet 2017) Familjearbete hör också ofta till socialhandledarens arbetsuppgifter. Syftet är att stärka individers, familjers och gemenskapers delaktighet och välbefinnande genom att stärka dess funktionsförmåga och livskompetens. (Lastensuojelun käsikirja)

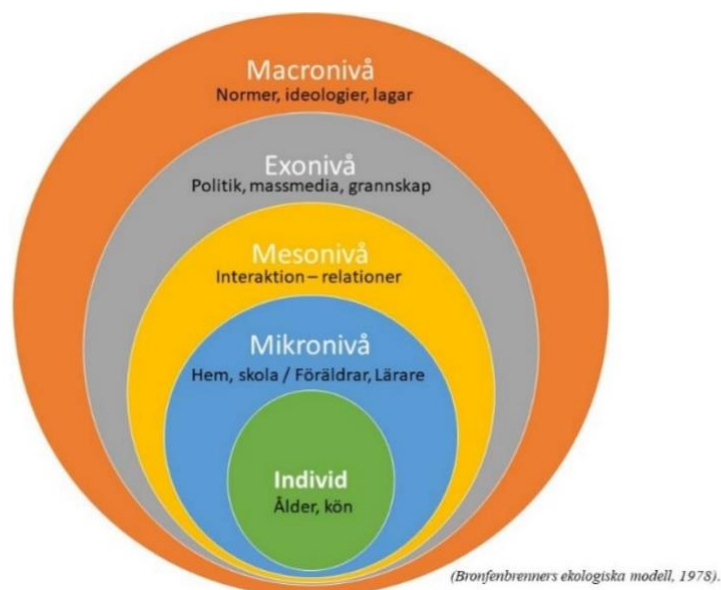
2.4 LAPE-programmet och SOTE-reformen

Under Juha Sipiläs regeringsperiod år 2015-2019 var de centrala målen att stärka familjernas egna resurser och förbättra välfärden för barn, unga och familjer. *LAPE, lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma* är ett projekt som påbörjades under regeringsperioden 2016-2019 för utveckling av barn- och familjetjänster. Syftet var att stödja hela familjens välbefinnande genom att skapa en gynnsam uppväxt- och inlärningsmiljö för barn och unga. Detta skulle främst göras genom en social- och hälsovårdsreform där det splittrade servicesystemet skulle förnyas till ett mer barn- och familjeorienterat genom förnyade tjänster där barnets bästa och stöd för föräldraskapet prioriteras. (Halme m.fl. 2018) De förnyade tjänsterna ingick i Sipiläs regeringsprogram i projektet om att förflytta det största ansvaret för social- och hälsovårdstjänsterna från kommuner och samkommuner till landskap. Reformen har beretts i mer än tio år och ansågs vara nödvändig för att främja jämlika tjänster för alla, personalens välbefinnande och en hållbar ekonomi. (Statsrådet 2019) Projektet föll 2019, men återupptogs under kommande regeringsperioderna och är också en del av den aktuella regeringsperioden 2020-2023 (THL 2021).

LAPE-programmets resultatmål är ett förbättrat välbefinnande hos barn och unga och före år 2025 förväntas jämlikheten bland barn, unga och familjer ökat. För att detta ska vara möjligt, förväntas också att barns, ungas och familjers egna resurser, livskompetens och känsla av delaktighet tagits i beaktande och därmed stärkts. (Halme m.fl. 2018)

2.5 Barns Behov I Centrum

BBIC står för Barns behov i centrum och är en modell och arbetssätt vars syfte är att kartlägga, planera och följa upp barns behov, d.v.s. finnas med i alla delar av t.ex. en barnskyddsprocess. Modellen innehåller en struktur och tillvägagångssätt för handläggning, genomförande och uppföljning av socialtjänstens barn- och ungdomsvård. BBIC har som mål att stärka barns delaktighet och inflytande, förbättra samarbete mellan barn och nätverk, skapa struktur i arbetet så att det lättare kan följas upp och bidra till ökad kvalitet och rättssäkerhet inom barn- och ungdomsvården. Syftet med metoden är att se varje klients fall ur ett helhetsperspektiv. Synen på individen liknar Bronfenbrenners teori om ekosystem, som består av en kärna (individen) som omringas av flera ringar som symboliserar människor och organ i individens liv på olika nivåer. I mitten av olika omringande ”ringar”, befinner sig barnet. För att förstå dennes situation, behöver vi se alla ringar, inte enbart en. (Socialstyrelsen 2019)

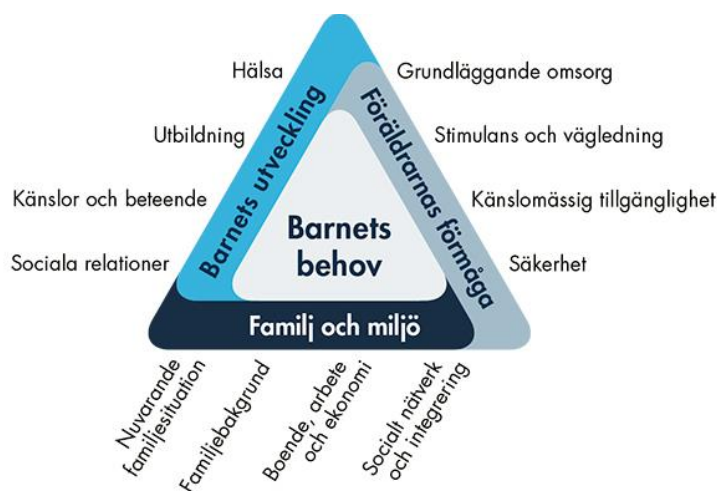

Figur 1. Bronfenbrenners ekologiska modell (1978).

BBIC-modellen är konstruerad i formen av en triangel. Triangeln finns även på finska. Endast en del kommuner i Finland har använt sig av BBIC inom arbetet med barn och familjer, till exempel inom barnskyddet och inom tjänster enligt socialvårdslagen. Metoden bygger på FN:s konvention om barnets rättigheter och Sveriges socialtjänstlag (Socialstyrelsen 2018). Triangeln finns som stöd främst i utredningen av servicebehov för barn, som görs av en socialarbetare ofta tillsammans med andra professionella inom social- och hälsovårdssektorn. Socialhandledarens främsta uppgifter är att tillsammans med socialarbetaren kartlägga klientens servicebehov och vara en del av både öppna- och eftervårdens arbete enligt de mål som finns i klientplanen. (Bräcke kommun 2021) Eftersom socialhandledaren är med i dessa processer, tyckte vi att det är viktigt att lyfta fram denna delaktighetsfrämjande metod och verktyg även i denna kontext, för att förstå hur delaktigheten påverkas av olika faktorer och vilka utmaningar som kan finnas.

Utgångspunkten för modellen är att identifiera barnets behov genom att samla in information från det och dess omgivning. Sedan försöker man svara på huruvida föräldrarna lyckas bemöta och tillfredsställa dessa behov (föräldrarnas förmåga). För att förstå föräldrarnas förmåga till detta, behöver man granska familjen och dess närmiljö – finns det sådana utmaningar som kan påverka detta?

Till exempel kan en svår ekonomi, svagt socialt nätverk och missbruk vara sådana faktorer som påverkar föräldrarnas förmåga till att tillfredsställa barnets behov. Omgivningen (familj och miljö) hjälper också till att förstå barnets utveckling. (Bräcke kommun 2021)

Figur 2. BBIC-triangeln (Socialstyrelsen 2018).

3 TIDIGARE FORSKNING

I följande kapitel presenteras tidigare forskning av hur barns delaktighet inom barnskyddet har sett ut tidigare. Kapitlet lyfter fram statistik och undersökningar gjorda i Finland på barns egna upplevelser och erfarenheter av delaktighet inom barnskyddet. Den tidigare forskningen finns som grund för den nya studien och något att spegla resultatet till.

3.1 Barns delaktighet i Finland

Barns delaktighet i Finland har utvärderats i ett projekt samordnat av justitieministeriet (2020). Utvärderingens syfte är att stödja genomförandet av artikel 12 i FN:s barnkonvention. Resultatet av utvärderingen visade att lagstiftningen och strukturerna för delaktighet i Finland är föredömlig, men utvecklingsområden finns i det praktiska genomförandet. Undersökningen visade även att många barn har bristfällig kunskap om sina rättigheter och de rättsmedel som finns. Professionella i arbete med barn bör öka barns delaktighet genom att främja medvetenheten hos barns om deras rättigheter på ett sätt som är förståeligt för barnet. Utvecklingsområden hittades även i frågor om lagberedning, beslutsfattande och utvärdering och uppföljningen av barns rättigheter. Förbättring kan ske genom systematiska tillvägagångssätt för att lyssna på barn och samla in information från barnets perspektiv. Enligt utvärderingen finns det utvecklingsbehov även i delaktigheten för barn i svagare ställning. Dessa barn behöver stödjas så att de har möjlighet att delta i de fungerade, redan existerande strukturerna. (Justitieministeriet 2020)

Pajulammi (2014) visar i sin studie att lagstiftningen kring barns delaktighet i Finland säkerställer barns delaktighet på ett bra sätt och inte har andra brister än åldersrelaterade inkluderingsbestämmelser. Även i Pajulammi's studie framkommer det att utmaningarna finns i det praktiska genomförandet av lagstiftningen. Orsakerna kan vara att barns delaktighet försvagas genom att vuxna inte tar barns perspektiv och synpunkter lika allvarligt som vuxnas. Utvecklingsområden finns även i dokumentation och metoder och praxis (Seim & Slettebø 2017).

2016 undersökte Social- och hälsovårdsministeriet missförhållanden och vanvård i vård utom hemmet mellan 1937–1983. Undersökningen baseras på intervjuer av nu vuxna människor som var placerade under dessa år. Med undersökningen som utgångspunkt utfärdade man följande rekommendationer för utvecklandet av vård utom hemmet. (1) Barnet ska höras i alla frågor som berör barnet och man bör vara transparent om eventuella placeringar och berätta för barnet om kommande förändringar i barnets liv. (2) Man bör ta föräldrars och syskons betydelse för barnet i beaktande. (3) Barnet ska erbjudas eftervård och stöd efter att en placering avslutats. (4) Barnet har rätt till professionell hjälp för att bearbeta traumatiska händelser. (5) Genomförandet av rekommendationerna ska följas upp regelbundet. (Social- och hälsovårdsministeriet 2016)

3.2 Barns upplevelser av delaktighet i barnskyddet

I artikeln *Omhändertagande med barnets perspektiv (2001)* av Ann-Christin Cederborg och Yvonne Karlsson vid Linköpings universitet, uppger barnen i undersökningen att de känner sig förbisedda i processer och beslut angående placeringar samt att de upplever negativa känslor både inför, under och efter placeringen. Barnen återger i intervjuerna hur de blir exkluderade som samtalspartner av föräldrar och socialsekreterare, trots att de vuxna behandlar ämnen som i högsta grad påverkar barnets liv. Enligt barnen fick de inte informationen i förhand om socialtjänstens planerade åtgärder för dem. Flera av barnen anser att de inte blev tillfrågade vid val av familjehem eller annan form av boende. Enligt barnen skedde placeringen utan introduktion tillsammans med en trygg vuxen innan barnet flyttade in med sin nya vårdare och många upplevde att placeringen skedde med tvång. En del hade negativa känslor om socialtjänsten och upplevde sig kontrollerade, undersökta, hotade, utfrågade och inte trodda på av professionella vuxna. Ensamhet, främlingskap hos den vårdaren och saknad efter sin biologiska familj var vanliga känslor hos barnen i undersökningen. (Cederborg & Karlsson 2001)

Enligt Jaana Tiiras (2021) Pro Gradu avhandling om barns delaktighet vid beslut inom institutionsvården uppger barnen i undersökningen att de saknar information om processen.

Barns delaktighet förhindras genom bristen av information kring barns egna rättigheter. Därmed ges inte möjligheten till att uttrycka sina synpunkter eller på annat sätt delta i processen. Detta påvisar att det finns brister i barns delaktighet inom barnskyddet och behövs undersökas.

I en undersökning gjord vid Institutionen för hälsa och välfärd år 2017-2018, som en del av LAPE-programmet, studeras finländska omhändertagna barns välmående och erfarenheter av vård utom hemmet med hjälp av många olika kvalitativa forskningsmetoder. De deltagande barnen och ungdomarna var bosatta i olika delar av landet, i olika familjer och i olika barnskyddsanstalter med skilda praxis. På så sätt har man kunnat införskaffa mångstämmig kunskap om ämnet. Resultatet är presenterat i rapporten *”De såg på mig”*: Omhändertagna barns välmående och erfarenheter av vård utom hemmet, gjord av Riitta Laakso. I kapitlet som behandlar barns möjlighet till delaktighet, har dessa barns egna upplevelser dokumenterats. *Meningen ”Jag kan påverka ganska mycket, men...ändå inte”* menar Laakso att beskriver många placerades barns erfarenheter av delaktighet. På en skala på 4-10 hur väl barnen anser sig kunna vara med och delta i jämförelse med andra jämnåriga, låg uppskattningen på 6-8.

Barnen berättade att de har möjlighet att påverka sina fritidsintressen, skolgången och delvis i hur ofta de träffar sina nära. Men att de inte kunde påverka sådana viktiga och betydelsefulla saker som var och med vem de vill bo hos under sitt omhändertagande. I en intervju sa en flicka att hon inte riktigt kan påverka de stora sakerna, men alla små. Små saker ansågs vara vardagliga beslut, medans stora saker definierades som beslut som är betydelsefulla för en själv, så som *var* de bor eller går skola. I en annan intervju svarade en annan flicka att hon kan till exempel inte påverka om hon kan få lämna/byta fosterfamiljen eller inte. Att hon visst kan säga det, men det har nästan ingen betydelse. (Laakso 2019)

Något som överraskade även forskarna var barnens låga delaktighet i beslut om placering – val av placering. I omhändertagande av barn och i beslut om placeringsalternativ ska barnet höras och dess åsikt alltid tas i beaktande enligt barnskyddslagens nionde kapitel (Barnskyddslagen 2007/414).

Men samtidigt är detta något som förekommit också i tidigare undersökningar, att barns delaktighet i samband med placering har varit bristfällig och att förändringar kan ske plötsligt. Till exempel att de inte riktigt hade någon aning om när och var de skulle flytta och att det kom plötsligt. Flera barn berättade också i intervjuerna att de blev placerade just i denna familj, eftersom det antagligen inte fanns några andra alternativ, i alla fall presenterades inga. Endast en ungdom i denna studie berättade om byte av placering som gjordes av hennes initiativ. (Laakso 2019)

3.3 Fördelar med delaktighet

I Tiiras (2021) avhandling framkommer vilka positiva effekter barns delaktighet i beslutsfattande kan medföra för barnet. Undersökningen visade både höjd självkänsla och välbefinnande och en utvecklad självständighet genom att vara involverad i beslutsprocessen. (Tiiras 2021)

Delaktighet främjar även barns utveckling. Barns utveckling sker inte alltid linjärt och förutsägbart, utan utvecklingen sker genom omgivningen och i kommunikation till andra. Barns interaktion och kommunikation med både jämnåriga och vuxna stärker och uppmuntrar barnets utveckling. Barns förmåga att delta påverkas direkt av graden av vuxenstöd som ges, respekten som de behandlas med och det förtroende och förtroende som investeras i dem. (Lansdown 2005) Vygotsky 1978, en av de mest inflytelserika tänkarna inom detta område, hävdade att det finns en klyfta mellan vad barn kan uppnå med och utan hjälp. Detta definieras som *zon för proximal utveckling* och inom denna zon sker den kognitiva utvecklingen. Genom en process, där en person anpassar sin hjälp som svar på barnets prestation, kan barnet utföra uppgifter de inte är kapabla till på egen hand. Det vill säga, den mest effektiva modellen för att utveckla kompetens är när barn kan samarbeta och ta olika roller och ansvar enligt deras förståelse och kunskap (Vygotsky 1978, Lansdown 2005).

Enligt Oranen (2008) är den viktigaste fördelen med delaktighet, barnets möjlighet att bli hörd och därmed kan påverka sin egen process. Delaktighet ger barnet en chans att uttrycka sin synvinkel och berätta sin historia. I bästa fall bidrar barnets delaktighet till förmån för barnets livssituation och i hela biståndssystemet.

En annan fördel med delaktighet är information. Målet är framför allt att barnets bild av sin egen situation struktureras upp och att barnet får mer information om sin egen och familjens situation och om barnskyddet. Även föräldrarnas uppfattning om barnet och familjsituationen kan bli bredare. (Oranen 2008) Delaktighet vid utvärdering av barnets barnskyddsprocess bidrar till validitet i bedömningen. Ju fler som deltar i utvärderingen desto fler synvinklar och tolkningar bidrar det med, vilket kan vara till fördel för barnet. (Taskinen 2007)

3.4 Sammanfattning av den tidigare forskningen

Den tidigare forskningen lyfter fram hur viktigt barns delaktighet inom beslutsfattande, är för barnets utveckling. Möjlighet till delaktighet främjar ett gott självförtroende, självständighet och ett ökat välbefinnande. I Finland är lagstiftningen och strukturerna för barns delaktighet föredömliga, men har också en del brister. I flera sammanhang framkommer det att lagberedningen är god, men utmaningen har legat i själva genomförandet av lagstiftningen. Något som lyfts fram i flera studier är den svaga kommunikationen mellan barnet och de professionella. Barn upplever sig inte få tillräckligt med information om sin situation eller de gjorda besluten och åtgärden. Förändringar har skett oväntat och utan förvarning. Detta kan bero på att barn utses som samtalspartner, även om diskussionerna berör dem själva i högsta grad. Vuxna kan i vissa fall anse att barnet inte är kapabel till att ta stora beslut och därmed är inte deras åsikt av intresse. En annan orsak till detta kan ligga i att barn saknar information om sina rättigheter och möjligheter till delaktighet. Här betonas barn som befinner sig i en svagare ställning, till exempel på grund av funktionsvariation.

Frågor som berör barnskyddsarbetet, så som metoder, praxis och dokumentation, bör diskuteras och utvecklas, eftersom de anses vara ofullständiga. Till hjälp för utvecklingen av det finländska barnskyddet, har Social- och hälsovårdsministeriet utifrån sin undersökning från 2016 utfärdat fem kvalitetsrekommendationer. Barns delaktighet inom barnskyddet har alltså inte nått önskad nivå och behöver utvecklas. Med hjälp av denna studie, hoppas vi på att kunna bidra med information om eventuella utmaningar gällande barns delaktighet.

På så sätt kan professionella arbeta på ett sådant sätt som tar dessa utmaningar i beaktande och förhoppningsvis nå en högre nivå av delaktighet.

4 TEORETISK REFERENSRAM

I följande kapitel presenteras studiens teoretiska referensram. Referensramen bygger på tidigare forskning och beror på studiens syfte och frågeställning. Den hjälper till att tolka, förstå, förklara och värdera resultatet. (Stockholms universitet 2015) Den teoretiska referensramen för denna studie är två delaktighetsmodeller, *Harts delaktighetsstege* och *Shiers delaktighetsmodell*. I kapitlet definieras och förklaras även begreppet *delaktighet*. Harts och Shiers delaktighetsmodeller analyserar och synliggör olika nivåer av barns delaktighet. Eftersom det är svårt att förverkliga delaktighet utifrån barnets bästa enbart utgående från de vuxnas perspektiv, används dessa modeller för att få tillgång till barnets perspektiv. Modellerna kan användas som stöd i olika sammanhang för att främja barns delaktighet.

Vi känner till modellernas begränsningar. Även Hart (2008) har kritiserat sin egen modell genom att antyda att delaktighet inte behöver ske stegvis. Vi kommer att använda teorierna genom att koppla den teoretiska referensramen till diskussionsdelen där vi diskuterar vilka olika nivåer och typer av delaktighet som finns i arbete med barn och vilken nivå som lämpar sig för barns delaktighet i processer inom barnskyddet. Särskilt Harts delaktighetsstege är föregångare till många andra modeller för delaktighet och är därför relevant som teoretisk referensram. Modellerna erbjuder olika perspektiv på delaktighet och vi har valt oss att använda oss av både Hart och Shiers modeller för att få en mer nyanserad bild av delaktighet.

4.1 Delaktighet

Begreppet *delaktighet* är ett relativt stort och omfattande begrepp som definieras lite olika beroende på sammanhanget. I *Nationalencyklopedin* definieras begreppet som: ”aktiv medverkan och att ha medinflytande” (Uppslagsverket).

En annan definition är: ”Delaktighet innebär att man är med, påverkar och bryr sig samt att man får ta del av den gemensamma välfärden” (Social- och hälsovårdsministeriet).

Specifikt barns delaktighet, beskrivs som följande: ”Barn bör få vara aktiva medlemmar i samhället och de har rätt att vara delaktiga i alla ärenden som rör dem själva” (Rädda Barnen - Barns delaktighet). Barn har, precis som andra, ett behov av att känna att de kan kontrollera och påverka de beslut som inverkar på deras liv. Behovet kan sammanfattas med begreppen delaktighet och inflytande. Delaktighet och inflytande är två skilda-, men tätt sammanlänkade begrepp. Delaktighet handlar om processen att involvera barn, att låta barn höras och ta deras åsikter i beaktande. Inflytande innebär att barns åsikter påverkar de beslut som fattas. (Åhl m.fl. 2020)

Gillund (2006) diskuterar begreppen medbestämmande, självbestämmande och delaktighet. Hon argumenterar för att delaktighet främst handlar om gemenskap. Delaktighet och inflytande handlar inte nödvändigtvis om att bestämma och ta beslut, utan om hur människor samspelar, lyssnar till och respekterar varandra i en gemenskap. Delaktighet innefattar inte alltid beslutsfattande där en individs rätt är i motsättning till en annan individs rätt. (Gillund 2006, Johannesen & Sandvik 2013)

McNeish (1999) delar in de sammanhang i vilka barns och ungas delaktighet kan eftersträvas i fyra nivåer: (1) Delaktighet i individuellt beslutsfattande. Det innebär beslut när barnet involveras i frågor rör aspekter av deras liv. Beslut som tas inom denna nivå kan handla om de som tas inom familjen men även beslut som tas när barn ska placeras utanför hemmet eller vid vårdnadstvister. (2) Delaktighet i utvecklandet av servicefunktioner. Denna nivå innebär att barn involveras som konsumenter inom servicefunktioner, till exempel vid planering, utformande och utvärdering av tjänster. (3) Delaktighet på samhällsnivå, som handlar om när barn är involverade i egenskap av medlemmar i en grupp, gemenskap eller kommun. (4) Delaktighet i politisk påverkan. (McNeish 1999, Nordenfors 2010)

I Finland har barns delaktighet i största del hållits inom ramen för barnpolitik och den socialvetenskapliga debatten. Barns delaktighet är i Finland starkt förknippat med ett rättsligt fenomen.

Faktumet att det behandlas som ett rättsligt fenomen ger en tydlig policy för huruvida ett barn ska få sin röst och åsikt hörd (Granrot 2019). Finland är bundna till att följa FN:s barnkonvention och det står även i Finlands grundlag att barn ska behandlas jämlikt och att de ska få vara med och påverka i saker som rör dem själva, men med åsyn till ålder och utvecklingsnivå (Grundlagen 731/1999).

År 2016 inledde social- och hälsovårdsministeriet tillsammans med undervisnings- och kulturministeriet beredningen av barnstrategin. Bakgrundsmaterialet för projektet grundar sig i drygt 200 forskares observationer inom området barn och unga.

I en analysrapport från Statsrådet, har materialet delats in i fem olika temaområden: mänskliga relationer, lärande, trygghet, hälsa och delaktighet. I denna rapport kommer vi att fokusera främst på den sistnämnda, delaktighet. (Väljörvi 2019) I barnstrategin ligger barnens delaktighet i centrum – hur barns deltagande definieras i samhällliga frågor, i vardagen och i de tjänster som de berörs av. Syftet är att styra politiken och verksamheten som berör barn, unga och familjer. Definitionen av barndomen påverkar hur delaktigheten och barns möjlighet till delaktighet i frågor uppfattas. (Stenvall 2020)

Väljörvi skriver i analysrapporten om hur möjligheten att påverka sitt eget liv och sin omgivning och att tillhöra en gemenskap är förutsättningarna för välbefinnande. Barn och unga idag vill vara med och påverka till exempel en hållbar utveckling, men sällan vet hur och på vilket sätt de kan vara med och delta. Men en meningsfull delaktighet uppstår i barns och ungas vardag. Därför är det viktigt att stödja delaktigheten i deras vardag, så att det stöd uppväxtmiljön erbjuder och barnens egna behov möts. Direktörer, chefer och andra professionella har en viktig roll i att skapa och upprätthålla strukturer och strategier som stödjer barns delaktighet, till exempel genom att erkänna deras sakkunnighet som lika värdefull som de vuxnas.

Barn motiveras av att arbeta tillsammans och på ett naturligt, lekfullt, aktivitetsbaserat och glatt sätt delta. Vuxna som arbetar med barn har ett ansvar och en viktig roll i att skapa erfarenheter som visar hur den personliga åsikter räknas eller inte. När barn och unga bemöts med respekt och uppskattning, uppstår erfarenheten om att tillhöra en gemenskap. När barnens delaktighet erkänns, värdesätts deras synvinkel och åsikt på samma sätt som vuxnas.

Denna erfarenhet är mer betydelsefullt för barnet än organiserade och strukturerade verksamhetsmodeller, oberoende av hur väl de skulle fungera. (Väljärvi 2019)

4.2 Dimensioner av delaktighet på allmän nivå

Begreppet delaktighet kan tillämpas på samhälls- och individnivå och innefattar byggstenar som främst utgörs av dimensionerna deltagande, aktörskap och tillhörighet.

Dimensionen deltagandet

I Finland har delaktighet främst diskuterats på individnivå. Klientens delaktighet i sin egen klientprocess appliceras främst vid möten där egna ärenden behandlas.

I möten som berör klienten själv, är det klientens rättighet att vara delaktig genom att bli lyssnad till, respekterad och få behov tillgodosedda (lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/2000, Barnskyddslagen 417/2007, Socialvårdslagen 1301/2014). Begreppet delaktighet har kritiserats och ifrågasatts ifall *synen* på delaktighet är bättre än vad delaktigheten faktiskt är i praktiken. (Rosengren m.fl 2019).

Dimensionen aktörskap

Enligt Nivala och Ryyänänen (2013) behöver individen fungera som aktiv aktör för att kunna använda sig av samhällsliga möjligheter till deltagande och inflytande i samhällsgemenskaper. Aktörskapet byggs upp i relationen mellan individen och omgivningen och därför behöver det finnas möjligheter till att individen i en bestämd miljö, i relation till dess givna sociala strukturer, kan göra egna val och beslut gällande eget liv. (Rosengren m.fl 2019, Nivala & Ryyänänen 2013) Aktörskap är inte given egenskap, utan ett resultat av utveckling. Även Madsen (2001) och Cederlund & Berglund (2017) anser att individen förutsätts vara utrustad med en rad kompetenser som gör att hen kan bemästra sina livsvillkor och skapa sig en meningsfull tillvaro (Rosengren m.fl 2019, Madsen 2001, Cederlund & Berglund 2017). Nivala och Ryyänänen (2019) menar att aktörskap bör stödjas men inte förutsättas. Dilemma kan uppstå när klienten förväntas anpassa sig till olika strukturer, samtidigt som klienten förväntas vara en aktiv aktör. I praktiken kan klienten uppfattas som "besvärlig". (Rosengren m.fl 2019, Nivala & Ryyänänen 2019)

Dimensionen tillhörighet

Individen kan känna tillhörighet till olika former av gemenskaper, som en grupp människor, en kultur eller idrottslag. Den formella tillhörigheten säger dock ingenting om den informella tillhörigheten som innebär känslan av att höra till. Känslan av tillhörighet påverkar individens upplevelse av delaktighet (Rosengren m.fl 2019). Stenberg (2011) skriver att tillhörighet representerar erkännande och acceptans från andra människor. Att känna sig accepterad kan framkalla positiva känslor såsom glädje, bekräftelse, tillit, engagemang och empati. Att inte känna tillhörighet kan representeras av känslor av skam, ilska, besvikelse, sorg, svartsjuka och övergivenhet (Stenberg 2011, Rosengren m.fl 2019). Enligt May (2013) formar individens upplevda tillhörighet uppfattningen av jaget. Individidena identitetsskapande sker i relation till likhet och skillnader. Författaren menar att tillhörigheten kan förändras över tid, men även beroende på situation och sammanhang eftersom individen och samhället kontinuerligt påverkar varandra i en dynamisk process. (May 2013, Rosengren m.fl 2019).

4.3 Harts delaktighetsstege

Robert Harts delaktighetsstege från 1992 är en välkänd modell för att förstå barns delaktighet på olika nivåer. Delaktighetsstegen är skapad för att förstå olika grader av delaktighet som barn kan ha i samarbete och projekt med vuxna. Syftet är att vägleda vuxna i hur de kan stödja barns deltagande i största möjliga mån och att redogöra för barns delaktighet på olika nivåer samt hur både barns och vuxnas roll skiftar beroende på val av nivå (Åhl m.fl 2020).

Figur 3. Harts delaktighetsstege (Föreningskraft 2018).

Robert Harts delaktighetsstege har åtta steg. De tre nedersta stegen är barnet som manipulerat, som dekoration och som symbol. Enligt Hart är dessa tre steg former av icke-delaktighet och bör därför inte användas. De fem övre stegen representerar olika nivåer av delaktighet där de högre stegen innebär att barnet får ett allt större inflytande i samarbete och projekt med vuxna. (Åhl m.fl. 2020)

Det fjärde steget är *“anvisad, men informerad”* vilket innebär att barnet får information innan deltagande i ett projekt, vilket är en viktig förutsättning för delaktighet. För att fjärde steget ska uppfyllas behöver barnet informeras om intentionerna med projektet, vem som har beslutat att barnets ska medverka, varför barnet ska delta, ha en betydelsefull roll i projektet och att barnet frivilligt har ställt upp i projektet efter att informationen har getts. Steg fem är *“konsulterad och informerad”*. I femte steget ges barnet utöver information även möjlighet att uttrycka egna åsikter och synpunkter samt att barnets åsikter beaktas. Delaktigheten begränsas till att de vuxna initierat situationen och fattar besluten. (Nordenfors 2010)

Steg sex "*Vuxna initierar, delade beslut med barn*" innebär att barn är medbestämmande i vuxenskapade projekt. På den här nivån är det viktigt att låta barn vara delaktiga i hela processen för att skapa ett genuint samarbete. Enligt Hart uppfyller steg sex kraven för sann delaktighet. Ofta involveras barn i projekt först när det redan är färdigt, vilket Hart anser är ett misstag. Trots att barn inte kan delta i beslutsfattandet i alla situationer bör man involvera barn i diskussioner och föra en dialog så att barn kan förstå på vilken grund beslut fattas. (Nordenfors 2010)

Steg sju är projekt som är "*initierade och styrda av barn*". Enligt Hart hittas denna nivå främst i barns lek. Leken är meningsfull för barn och vuxna bör undvika att styra den. Steg åtta är "*beslutsfattande initierat av barn, delat med vuxna*". Målet med steg åtta är inte att barn ska agera helt självständigt, utan nå stadiet där barn kan ta egna initiativ och samtidigt be och få hjälp av vuxna. Förutsättningarna för steg åtta är att barn kan lita på att vuxna i deras omgivning respekterar och beaktar deras synpunkter. Detta steg är inte alltid målsättningen eftersom olika grader av delaktighet är lämpligt beroende på vilka omständigheterna är. (Nordenfors 2010)

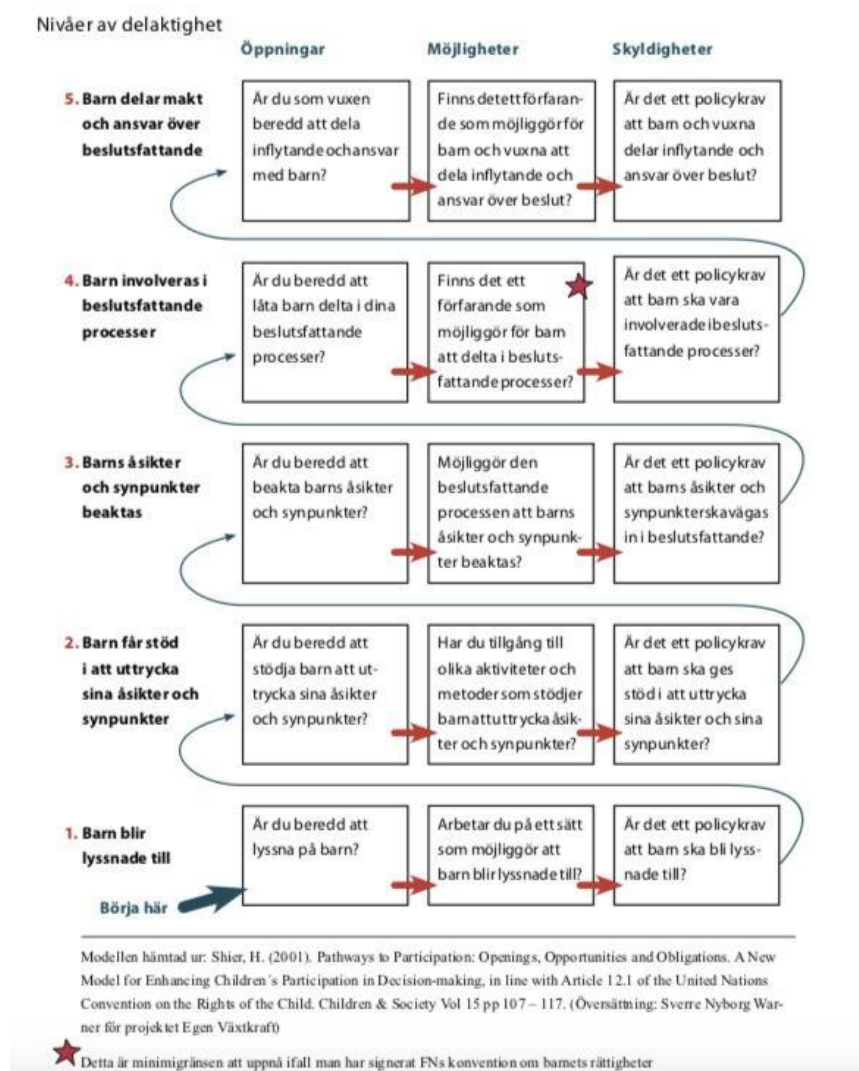
En utmaning med Harts delaktighetsstege är när vuxna vill involvera och inkludera barn på steg åtta i alla projekt. Att sträva till den översta nivån ökar risken för att förenkla och reducera begreppet delaktighet. Barns förtroende för vuxna kan försvagas om vuxna lovar mer än vad som i praktiken kan hållas. Därför är det viktigt att vuxna är medvetna om hur mycket makt de kan dela med sig av och vara ärlig med barnet om hur mycket hen får vara delaktig. (Åhl m.fl. 2020)

4.4 Shiers delaktighetsmodell

Harry Shiers delaktighetsmodell är inspirerad av Harts delaktighetsstege.

Shiers modell "*pathways to participation*" är en utveckling av nivåerna 4–8 i Harts delaktighetsstege där de tre nedersta icke-deltagande nivåerna har tagits bort. Enligt Shiers har han inte som avsikt att ersätta Harts delaktighetsstege, utan komplettera den. Delaktighetsstegen fokuserar på barn som aktiva aktörer och medborgare, medan Shiers modell fokuserar på maktförhållandet mellan barn och vuxna. Man kan se ett tydligt samband mellan Shiers nivåer och Harts steg.

Shiers lägger dock till tre nya aspekter till varje steg; öppningar, möjligheter och skyldigheter. Öppningar innebär att organisationen eller den vuxna vill samarbeta med barnet på den valda nivån. Möjligheter innebär att verktyg och resurser för att arbeta på den valda nivån finns. Skyldigheter innebär att den vuxna eller organisationen har en policy för att arbetet ska garantera barns delaktighet på den valda nivån. (Åhl m.fl 2020)

Figur 4. Shiers delaktighetsmodell (2001).

Följande nivåer är beskrivna av Shier (2001). Nivå 1: "Barn blir lyssnade till". Denna nivå innebär att barnet tar initiativ till att uttrycka sin synpunkt och att vuxna lyssnar och uppmärksammar barnet. Öppningar på första nivån kräver att vuxna lyssnar på barnet.

Möjligheter kräver att organisationen och de vuxnas arbetssätt gör det möjligt att lyssna på barnet. Till exempel genom att ge utrymme för samtal och diskussion, eller att utbilda professionella i konsten att lyssna och gott bemötande. Skyldigheter kräver att organisationen har uttryckt skriftligt i sin policy att professionella bör lyssna på barn, och därmed blir lyssnandet en skyldighet.

Nivå 2: *“Barn får stöd i att uttrycka sina åsikter och synpunkter”*. Orsakerna till att barn inte yttrar sig på eget initiativ kan bero på blyghet, bristande tillit, tidigare erfarenheter av att vuxna inte har lyssnat eller att ha uttryckt åsikter med att de inte har gett resultat. Skillnaden från första nivån är att lyssnandet i nivå 1 endast sker om barnet tar initiativ att yttra sig. Det görs inga försök att ta reda på barnets åsikt eller tanke, men steget öppningar på nivå 2 kräver att vuxna stödjer barnet i att uttrycka sig. För möjligheter krävs det att barnet ska kunna yttra sig. Vuxna behöver ha kunskap och verktyg för att hjälpa barnet att uttrycka sina åsikter, till exempel genom visuella metoder såsom lekar, konst, eller intervjuer. Skyldigheter kräver att arbetssätten och metoderna inkluderas i organisationens policy så att de professionella är skyldiga att utföra dem för att försäkra sig om att barnet får stöd i att yttra sig.

Nivå 3: *“Barns åsikter och synpunkter beaktas”*. Nivå 3 liknar nivå 2. Anledningen till att nivå 3 benämns är att många rapporter vittnar om att barn blir symboliskt tillfrågade att delta, men att det handlar mer om en positiv retorik än om faktisk delaktighet. Ett exempel på detta är att vuxna ger sken av att lyssna på barnet och låta barnet tro att hans synpunkter beaktas även om fallet inte är så.

Nivå 4: *“Barn involveras i beslutsfattande processer”*. Den fjärde nivån går från att rådfråga barnet till att barnet aktivt deltar i beslutsfattande. I de tidigare nivåerna är barn delaktiga genom att uttrycka åsikter och synpunkter i den beslutsfattande processen. Barn är däremot inte delaktiga i beslutsfattandet. Öppningar kräver att vuxna är villiga att låta barnet delta i beslutsprocessen. Möjligheter kräver att man etablerar en procedur som möjliggör för barn att delta. Skyldigheter kräver att organisationen inkluderar krav på barns delaktighet i beslutsfattande i sin policy.

Nivå 5: “*Barn delar inflytande och ansvar över beslutsfattande*”. För att nivå 5 ska uppfyllas behövs ett tydligt engagemang från vuxna att dela sin makt med barnet. Det finns inga krav för nivå 4 och 5 i barnkonventionen och Shiers anser inte att barn ska tvingas att ta ansvar som de inte önskar eller som inte är har tillräcklig förståelse eller mognad för. Öppningar kräver att vuxna är redo att dela makten över beslutsfattandet med barn. Möjligheter kräver att det finns en procedur som gör det möjligt och skyldigheter uppfylls när organisationens policy kräver att barn och vuxna ska dela makten, åtminstone inom vissa områden av beslutsfattandet.

Shiers delaktighetsmodell ligger till grund för BBIC- Barns behov i centrum. (Åhl m.fl. 2020). Sammanfattningsvis hjälper Harts delaktighetsstege till att förstå vad som är delaktighet och i vilka olika nivåer det kan uppenbaras samt vad som inte definieras som delaktighet. Shiers modell är en utveckling av Harts fem nivåer av delaktighet och beskriver varje nivå grundligt.

5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet för detta arbete är att belysa för hur man kan främja barns delaktighet inom barnskyddet, specifikt vid placeringar. sammanställning av eventuella utmaningar gällande förverkligandet av barns delaktighet kan bidra till en ökad kunskap i socialhandledning hos professionella.

Syftet besvaras med följande frågeställning: *Vilka utmaningar kan förekomma i främjandet av barns delaktighet inom barnskyddet?*

6 METODIK OCH ARBETSPROCESS

I följande kapitel presenteras studiens design, valet av metod både i tillvägagångssättet och i analysen, datainsamlingen samt en diskussion om validitet och reabilitet och de etiska aspekterna i arbetet.

Metodernas styrkor och svagheter lyfts fram, men diskuteras inte förens vid ett senare skede. Även skillnaderna mellan det induktiva och deduktiva perspektivet presenteras.

6.1 Allmän litteraturstudie

Studiens design är kvalitativ, vars syfte är att studera människors levda erfarenheter av ett fenomen (Henricsson 2012). Till skillnad mot de kvantitativa metoder som ofta omvandlar information siffror, strävar den kvalitativa metoden efter att beskriva och söka svar på fenomenet på en djupare nivå. De olika designerna använder sig av olika metoder och typiska kvalitativa metoder är intervju, observation och litteraturstudie. (Forsberg & Wengström 2015). Det finns flera olika typer av litteraturstudier med en gemensam nämnare, att den innehåller en omfattad litteratursökning. En typ av litteraturstudie är *systematisk litteraturstudie* med en systematisk ansats som har ett strukturerat ”steg-för-steg-förfarande”. (Karolinska Institutionen 2020). Denna typ av metod har en tydligt formulerad fråga som besvaras systematiskt genom att identifiera, välja, värdera och analysera relevant forskning. Den systematiska litteraturstudien förutsätter att det finns tillräckligt omfattande studier inom forskningsområdet för att kunna dra slutsatser och göra bedömningar. (Forsberg & Wengström 2015)

Vi hittade en hel del studier om barns delaktighet i allmänhet, men upplevde svårigheter i att hitta information specifikt om *utmaningar* gällande barns delaktighet inom *barnskyddet*. Därför ansåg vi att den systematiska litteraturstudien inte var det bästa alternativet för oss. Den metod vi valt att använda, är en allmän litteraturstudie, vars syfte är att göra en beskrivande bakgrund till en empirisk studie eller att beskriva kunskapslägen inom ett specifikt område. Detta görs genom att sammanställa material från tidigare genomförda studier som baseras på forskning. Forskningsprocessen inleds med att artiklar väljs ut efter en genomförd systematisk sökning och sedan går man igenom den litteratur som valts ut för att beskriva och analysera innehållet. Allmän litteraturstudie kallas också för en forskningsöversikt, litteraturöversikt eller litteraturgenomgång. (Forsberg & Wengström 2015).

Valet av metod grundar sig i studiens frågeställning. Syftet för detta arbete är att belysa för hur man kan främja barns delaktighet inom barnskyddet och detta besvaras med att lyfta fram eventuella utmaningar gällande barns delaktighet i frågor inom barnskyddet som berör dem själva. Vi strävar inte efter att dra statistiska slutsatser, utan att belysa det som tidigare forskning kommit fram till (Mulrow 1987). För ett mångsidigt svar med djup och perspektiv, både från professionella inom yrkesområdet, barn och unga själva och forskare, har vi ansett att den allmänna litteraturstudien är rätt metod för oss.

Fördelen med en allmän litteraturstudie är möjligheten att snabbt och enkelt få fram mycket information och dessutom krävs inga ekonomiska resurser eller till exempel forskningslov. (Forsberg & Wengström 2015) Men den stora mängd tillgängliga data kan också vara till nackdel. Det kan vara mer tidskrävande att söka, hitta, välja, granska och analysera data som passar den egna studien (Henricsson 2012). Dessutom finns det enligt Mulrow (1987) en risk att forskaren väljer ut data efter eget intresse och viktig information går därför ouppmärksam. Framför allt om forskaren förlitar sig på att de tidigare forskarna har i sina studier en korrekt uppfattning om verkligheten (Bryman & Bell 2013).

Den insamlade data i en litteraturstudie kallas sekundärdata, som betyder att data till en början tagits fram i ett annat syfte än den aktuella studien och detta är viktigt att komma ihåg (Björklund & Paulsson 2012). Genom att undersöka fenomenet kombinerat med andra metoder, som egen observation eller intervju, kan forskaren möjligtvis få andra eller tydligare resultat. Den typ av data, som inte funnits till innan undersökningens utförande, utan samlats in under processens gång, specifikt för den aktuella studien, kallas primärdata (Frisk 2018).

För att undvika bias, som definieras som: ”*snedvridning, felaktigheter i vetenskapliga resultat vad gäller t.ex. insamling av data, bearbetning eller analys av resultat*” (NE), har vi under hela processens gång förhållit oss kritiska till den data vi använt, även om det inte genomgått en kvalitetsbedömning. En kvalitetsbedömning av varje inkluderad artikel är mer typiskt för en *systematisk* litteraturstudie och inte en allmän (Forsberg & Wengström 2015).

Bias kan påverkas av egna fördomar, hypoteser, översättningar i material och/eller brist på tillgänglig information och är ur ett etiskt perspektiv viktigt att ta i beaktande. Vi är medvetna om eventuella svagheter med denna studie och resultat och detta diskuteras vidare i diskussionskapitlet (9).

6.2 Datainsamling

Forsberg och Wengström (2015) betonar hur viktigt det är med en tydlig beskrivning av tillvägagångssättet vid en litteratursökning. Genom tydlighet och transparens ökar trovärdigheten och detta främjar framtida replikerbarhet (Lewis-Beck m.fl. 2004). Replikerbarhet i forskning och vetenskapsteori handlar om att kontrollera resultaten genom att utföra samma forskning (med samma upplägg och metoder) och komma fram till samma resultat (Egidius - Psykologilexikon).

I litteratursökningen användes följande inklusions- och exklusionskriterier, med undantag. Tanken var att exkludera artiklar som är över tio år gamla, men på grund av litet utbud av god kvalité och som svarade på syftet, valdes även äldre artiklar. Alla artiklar som valts till denna studie har ansetts vara relevanta för ämnet.

Varje artikel behandlar barns delaktighet, dess möjligheter och förutsättningar, men också dess utmaningar, vilket var forskningsfrågan. Ett par artiklar behandlar utmaningar med barns delaktighet på en allmän nivå, det vill säga inte specifikt inom kontexten barnskydd. Eftersom dessa utmaningar inte heller var bundna till någon annan kontext, har dessa artiklar inkluderats. Till exempel Jans artikel om barns förändrade roll i samhället.

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier
Artikeln behandlar barns delaktighet inom barnskyddet	Artikeln avgränsas till endast en viss kategori av barn (t.ex. kön, specifik ålder)
Artikeln behandlar specifikt barns (<18 år) delaktighet	Äldre än 10 år gamla artiklar
Artikeln innehåller professionellas perspektiv på delaktighet	Artiklar som är skrivna på andra språk än svenska, finska eller engelska
Artikeln behandlar utmaningar med delaktighet	Artiklar som kostar att läsa

Tabell 1. Inklusions- och exklusionskriterier.

I följande tabell presenteras datainsamlingen utifrån använd databas, datum för sökning, sökord, begränsningar, antalet träffar, lästa sammandrag och valda artiklar. Sökningarna har gjorts hösten 2021 och våren 2022 i databaserna *Sage Journals*, *Google*, *Ebsco*, *PubMed* och i *Finna*, som är en söktjänst som ger tillgång till material i bibliotek, museer och arkiv i Finland (Arcada Finna). Som tabellen visar, har vi vid vissa sökningar fått väldigt många antal träffar. Det är viktigt att vara medveten om att man i en litteraturgenomgång inte hinner gå igenom allt material i minsta detalj, utan materialets nytta och värde bör då värderas utifrån sammanfattningar och innehållsförteckningar (Patel & Davidson 2019). Vi har ändå valt att inte avgränsa sökningen ytterligare, utan valt ut artiklar utifrån passande rubriker och därefter relevant innehåll. En ytterligare avgränsning skulle vid vissa fall vara möjlig och nödvändig, men upplevdes ofta avgränsa relevanta artiklar som annars valdes.

Mängder av artiklar (främst i de breda sökningarna) har delvist bara sållats bort utifrån rubriker, ämnen och för att det inte är möjligt att gå igenom tusentals artiklar. Andra artiklar har valts bort utifrån exklusionskriterierna, men också på basis av andra orsaker. Till exempel handlade många artiklar om barns delaktighet inom skolvärlden. Eftersom skolan är en helt annan kontext, med andra utmaningar och möjligheter till delaktighet än inom barnskyddet, beslutade vi oss för att inte ta med dem. Ett annat ofta förekommande tema var hur Corona-pandemin påverkat delaktigheten och barns hälsa inom olika kontext. Men även dessa artiklar exkluderades på grund av att det inte svarar på hur barns delaktighet ser ut i normala fall inom barnskyddet.

Fåtal artiklar exkluderades också på grund av kulturella skillnader inom barnskyddet och allmänt i samhället, till exempel en studie från Ghana i Afrika. De utmaningar som presenterades i denna, var kulturellt bundna och därför inte relevanta i Finland.

Datum	Databas	Sökord	Begränsningar	Antal träffar	Antal lästa sammandrag	Antal valda artiklar
16.9.2021	Google	“Barns delaktighet barnskydd”	Senaste 10 år	7870	7	4
16.9.2021	Sage Journals	“Child participation” AND “Child protection” AND “Child welfare	-	42826	10	2
22.2.2022	Ebsco	“Conditioned agency? The role of children in the audit of Swedish residential care”	-	1	1	1
22.2.2022	Ebsco	“Participation in child welfare” AND “Service user”	Senaste 10 år	2	2	1
22.2.2022	Litteratur	“Delaktighet – På barns villkor”	-	-	-	1
22.2.2022	Arcada Finna	Lastensuojelun ytimissä	Litteratur Senaste 10 år	31	2	1
22.2.2022	Arcada Finna	“Lapsi sosiaalityö menetelmiä”	litteratur	468	2	1
14.3.2022	Google	“Children in child protection work”	Senaste 10 år Fri tillgång till hela material	55100	9	3
14.3.2022	Ebsco	“Partnership in child welfare: The importance of trust and pedagogical support”	Senaste 10 år	1	1	1
28.3.2022	Pubmed	Children’s participation” AND ”Child protection care”	Senaste 10 år	384	11	1

Tabell 2. Databasinsamling.

6.3 Presentation av material

De utvalda artiklar som svarar på frågeställningen presenteras i en tabell (bilaga 2–3). Artiklarna behandlar ämnet utmaningar i barns delaktighet på ett sådant sätt som går att applicera även på kontexten barnskyddet.

6.4 Analyismetod

I analysen av materialet, har vi utgått från Elo och Kyngäs (2008) kvalitativa innehållsanalys, som är en god metod vid bearbetning av en stor mängd data. En innehållsanalys innebär en systematisk och objektiv beskrivning av ett fenomen och strävar efter att göra replikerbara och giltiga slutsatser från data till sitt sammanhang. Syftet är att tillhandahålla kunskap och nya insikter och framställa fakta och på så sätt ge en bred och sammanflätad bild av fenomenet. Vid en innehållsanalys används ofta en modell, struktur, karta, system eller utarbetade kategorier som presenterar resultatet. Innehållsanalys kan användas både på kvantitativ och kvalitativ data och har två perspektiv (ansatser), en induktiv och en deduktiv. Valet av ansats beror på studiens syfte.

Den induktiva ansatsen föredras i studier som saknar eller har bristfällig tidigare forskning om fenomenet och man rör sig från en specifik, till en mer allmän nivå. Man undersöker något specifikt, som tillämpas till en större helhet eller ett allmänt påstående. Dessutom undviker forskaren att använda teoristyrda kategorier, utan låter teman och kategorier utkristalliseras genom läsning och analys av material. Den deduktiva ansatsen används i studier som grundar sig i tidigare kunskap, för att testa teorier eller för återanvända forskning i nya sammanhang. Teori och tidigare forskning ligger som grund för förutbestämde kategorier. I denna ansats går man istället från det allmänna till det specifika - man söker information på en allmän nivå, som sedan tillämpas i ett specifikt fenomen. (Elo & Kyngäs 2008)

Vi har valt i vår kvalitativa innehållsanalys en induktiv ansats. Vi utför inga egna undersökningar som intervjuer eller enkäter, utan utnyttjar tidigare forskning om barns delaktighet inom barnskyddet. Både de induktiva och deduktiva perspektiven har tre faser: *förberedelse*, *organisering* och *rapportering*. Men analysmodellen saknar ett bestämt tillvägagångssätt. Huvudpoängen är att kategorisera texten i olika mindre kategorier utifrån analys av text, ord eller visuella bilder. Då ökar förståelsen för data. (Elo & Kyngäs 2008)

En framgångsrik innehållsanalys kännetecknas av omfattade kategorier som speglar studiens syfte och ämne väl och på ett tillförlitligt sätt. Detta kräver att forskaren har förmåga att analysera och förenkla data. Kategoriseringen har en betydande roll i arbetet, eftersom det är själva resultatredovisningen och resultatets trovärdighet beror på vilken omfattning kategorierna täcker data. För att öka tillförlitligheten i studien, bör man visa kopplingen mellan data och resultaten och därför ska forskaren beskriva analysprocessen så detaljerat som möjligt. En utomstående person ska kunna på basis av denna beskrivning kunna utföra exakt samma studie om på nytt. Figurer och bilagor kan användas som hjälpmedel vid presentationen av tillvägagångssättet. Analysprocessen bör beskrivas så pass detaljerat att läsaren får en tydlig bild och förståelse av hur analysen har genomförts. Det bör också tydligt framkomma vilka styrkor och svagheter metoden har och resultatets giltighet. (Elo & Kyngäs 2008) I kapitel 6.5 presenteras begreppen validitet, reliabilitet och trovärdighet och dessa diskuteras och tillämpas i diskussionskapitlet (9).

Innehållsanalysen har tidigare kritiserats för att vara en för simpel metod. Men detta antagande kan vilseleda forskaren och oväntade utmaningar kan uppstå i processen. Det förlamande i processen är att komma i gång. Kategoriseringsfasen upplevs ofta kaotisk på grund av en stor mängd, kanske osammanhängande delar av data. Innehållsanalysen fortskrider heller inte på ett linjärt sätt och är därför mer komplex än en kvantitativ analys. Det finns inga tydliga riktlinjer för hur processen går till, utan varje studie och dess resultat skiljer sig åt och beror på forskarens kompetens, insikter och analytiska förmåga. Forskaren bör själv bedöma vilket sätt är det mest lämpliga för sin studie och därför kan analysprocessen vara mycket utmattande och tidskrävande. (Elo & Kyngäs 2008)

6.5 Tillvägagångssätt

Första steget i vår forskningsprocess var att komma överens om ett fenomen vi ville undersöka inom temat socialhandledning och barnskydd. När valet av forskningsområde (barns delaktighet inom barnskyddet) var färdigställt, påbörjade vi vår process med en allmän litteraturgenomgång. Vi sökte artiklar som behandlade temat *barns delaktighet*

och *socialhandledning*, på en allmän nivå. I detta skede handlade det om att samla in mycket material och sätta sig in i ämnet.

När vi i nästa steg gick igenom materialet insåg vi att på grund av en bred sökning på allmän nivå, kunde vi inte riktigt hitta specifika och preciserade samband mellan källorna, förutom att de alla behandlade antingen ämnet delaktighet eller socialhandledning. Detta material utnyttjades slutligen i bakgrunden och i den tidigare forskningen, inte i resultatet.

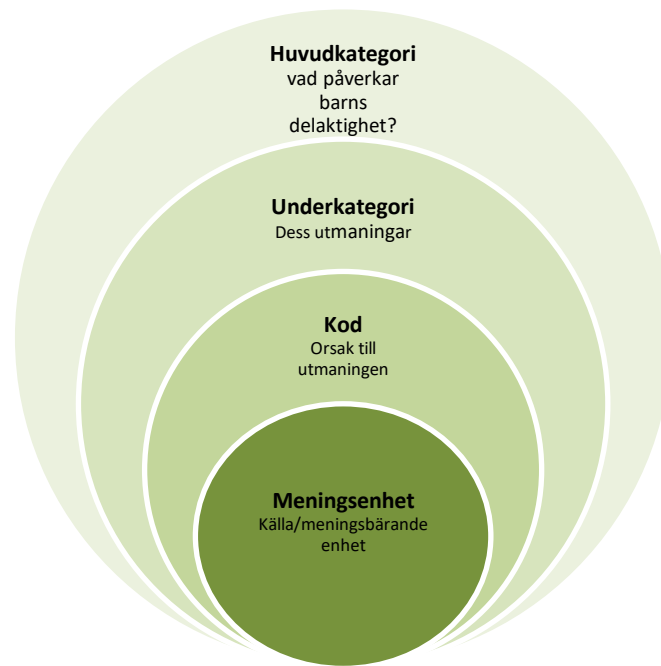
I följande steg behövde vi stanna upp och tänka om. Vi behövde utkristallisera syftet med vår undersökning och fundera hur vi på bästa sätt kan svara på det. Det ledde till en omformulering av frågeställningen och vi närmade oss ämnet från en annan synvinkel, utmaningar gällande barns delaktighet. För tydlighetens skull, gick vi från tre frågeställningar till en: *Vilka utmaningar kan förekomma i främjandet av barns delaktighet inom barnskyddet?* Näst funderade vi över vad exakt är det vi vill ha svar på och utifrån frågeställningen utarbeta inklusions- och exklusionskriterier. Dessa kriterier utvecklade våra teman för vidare sökningar: *barns delaktighet inom barnskyddet, utmaningar med delaktighet och professionellas perspektiv på delaktighet*. Dessa teman har inget att göra med vår kategorisering, utan grundar sig i vår frågeställning och fanns som stöd endast i litteratursökningen. I nästa steg utförde vi en litteratursökning utifrån datainsamlingen presenterad i 6.2 och valde ut data som motsvarade våra kriterier och syfte, med undantag för de äldre artiklarna. Vi genomförde sammanlagt tio litteratursökningar, under fyra tillfällen. Sammanlagt blev det sexton artiklar och publikationer som presenteras i bilagor (2-3). För oss är tydlighet och klarhet viktigt och vi ville att all data som används, ska uppnå något syfte. Så vid val av data, funderade vi över vad den aktuella källan svarar på.

I analysen av data, följde vi Elo & Kyngäs (2008) modell av processen i en induktiv innehållsanalys. Analysen påbörjades med att göra ett antal närläsningar för att få en helhetsuppfattning av materialet. Vi strävade efter att bli mycket bekanta med vårt material, eftersom enligt Elo och Kyngäs (2008) kan inga insikter eller teorier komma fram ur materialet om vi själva inte är bekanta med det. Som stöd utvecklades en översiktstabell av publikationerna, som finns presenterad som bilaga (2). Sedan organiserades den kvalitativa informationen i materialet genom öppen kodning. I denna

fas handlade det om att bryta ner texten och välja ut lämpliga avsnitt och understryka begrepp som svarade på vår forskningsfråga.

Det viktiga i texten, som identifierbara tankar, idéer och/eller ställningstagande plockades ut och samlades i ett annat separat dokument. (Elo & Kyngäs 2008) Dessa är våra meningsenheter. Båda arbetade med egna artiklar, vilket betyder att båda inte har tagit del av varje artikel. Innehållet i det utplockade materialet förenklades och bildade beskrivande koder. Koderna tolkades, organiserades och bildade därefter underkategorier. Efter att materialet kategoriserats, skulle det abstraheras. (Elo & Kyngäs 2008) Det fanns tydliga samband mellan de olika underkategorierna och liknande observationer bildade *begrepp* (Elo & Kyngäs 2008) som utgjorde våra fyra huvudkategorier: *Barnets mognad, relationen mellan barnet och den professionella, vuxnas makt och attityder*. Kategoriseringen lyfter fram det mest centrala i texten och hjälper till att jämföra innehållet i de olika kategorierna. De namnges utifrån ord som beskriver innehållet. Underkategorierna namnges utifrån deras gemensamma faktor.

Resultatet av analysen liknar skalandet av en lök. I översta skalet ligger våra fyra *huvudkategorier*, sådant som påverkar barns delaktighet. Där under befinner sig *underkategorierna*, som beskriver själva utmaningarna med delaktigheten. När vi skalar löken ytterligare, hittar vi orsakerna bakom utmaningarna, som bildar *koder* och längs in i löken hittar vi innehållet, det vill säga själva källan/meningsbärande enheten bakom slutsatserna.

Figur 5. Översikt av kategorisering och analys.

De olika kategorierna presenteras i tabellform i resultatkapitlet (8) och den fullständiga innehållsanalysen finns som bilagor (4-9).

6.6 Trovärdighet, giltighet och överförbarhet

Begreppen validitet och reliabilitet är viktiga kriterier som används i bedömningen av kvaliteten i en kvantitativ studie. Validitet svarar på hur forskaren undersöker det som är i syfte att undersöka. (Stockholms universitet 2016) Det kan till exempel handla om val av metod och hur väl resultatet svarar på syftet. Låg validitet kan uppstå vid svaga metoder och tillvägagångssätt eller vinklade frågor. (Hedin 2013) Validitet brukar delas in i intern och extern validitet. Intern validitet handlar om trovärdighet och hur väl resultatet stämmer in på verkligheten. Med andra ord ser man på korrelationen mellan resultatet på forskningen och resultatet som helhet i verkligheten. Den externa validiteten fokuserar på generaliserbarheten och hur forskaren lyckas göra generaliseringar utifrån studiens resultat och applicera dem på omvärlden. (Bryman 2011) I en litteraturstudie som denna, finns det en risk för låg extern validitet, eftersom resultatet inte nödvändigtvis svarar på verkligheten.

Orsaker till detta kan vara att studien grundar sig i sekundärdata och tidigare forskares tolkningar kan utläsas olika. Den insamlade datan är också ofta på engelska, vilket kan leda till språkliga fel och misstolkningar i översättningen. Reliabilitet svarar på resultatets giltighet och tillförlitlighet – skulle resultatet bli desamma om samma undersökning genomfördes på nytt? Här granskas även val av metod och tillvägagångssätt – är resultatet framtaget på ett hållbart sätt? En svag reliabilitet kan bero på ett för lågt urval i studie, eller om något externt påverkade resultatet för stunden. (Hedin 2013)

Som tidigare nämnts, används begreppen validitet och reliabilitet främst i kvantitativa forskningar. I bedömningen av kvaliteten i kvalitativa studier som denna, används ofta begrepp som trovärdighet. Trovärdighet står för relevant teoretisk perspektiv och begrepp för studiens syfte, en tydlig beskrivning av studiens tillvägagångssätt och genomförande samt att studien svarat och diskuterar även syftet och frågeställningarna. Giltighet motsvarar validitet. (Stockholms universitet 2016) Studiens trovärdighet, giltighet och överförbarhet diskuteras vidare i kapitel 9.

6.7 Etiska aspekter

Ett litteraturbaserat examensarbete bör följa de givna riktlinjer som finns för ett examensarbete (Henricson 2012). Den Forskningsetiska delegationen i Finland har år 2012 utfärdat god vetenskaplig praxis, som bl.a. Arcada har förbundit sig att följa. Det är riktlinjer för skribenten att följa och beakta i sitt skrivande av vetenskapliga texter. I detta arbete blir inte skyddandet av respondentens integritet och identitet eller informerat samtycke, relevant, eftersom studien är en litteraturstudie. Specifikt för litteraturstudie är att all data ska samlas in och presenteras korrekt, utan egna tolkningar eller förvrängningar. Dessutom ska allt material vara från goda och pålitliga källor och även dessa ska framkomma tydligt. Det allra viktigaste i användningen av redan befintligt material, anser vi är nolltoleransen mot plagiering, stöld och förfälskning. Detta betyder att materialet ska bearbetas, omformas men bevara sin mening och källhänvisas. Det får inte förekomma ny påhittad information eller att man presenterar information som sin egen.

Vi är medvetna om att eftersom större delar av den insamlade data är engelskspråkiga källor, kan det förekomma fel- och/eller misstolkningar, som påverkar studiens resultat. Detta diskuteras vidare i den kritiska granskningen. Vid avvikelser av god vetenskaplig praxis, är konsekvenserna stora och kan leda till t.ex. avstängning från skola. (Arcada 2019) Etiska aspekter tas i hänsyn i processens alla delar genom transparens och ärlighet. I vårt examensarbete har vi fokuserat främst på vårt sätt att presentera information – hur vi skriver för att undvika misstolkning av information, presentera vald litteratur och göra korrekt källhänvisning. Dessutom anser vi att en kritisk reflektion av resultat och val av metod är viktig från en etisk synvinkel och ger läsaren möjlighet att förstå studiens styrkor och svagheter.

7 RESULTAT

I detta kapitel besvaras frågan om eventuella utmaningar i barns delaktighet inom barnskyddet, specifikt vid placeringar. Resultatet presenteras i de utformade huvudkategorierna: *Barnets mognad, relationen mellan barnet och den professionella, vuxnas makt* och *attityder*. Studiens resultat analyseras utifrån den tidigare forskningen och den teoretiska referensramen. Denna analys presenteras i nästa kapitel (8). Den kvalitativa innehållsanalysen presenteras som bilagor (4-9).

Huvudkategori	Underkategori
Barnets mognad	Brist på förtroende.
	Avsaknad av kunskap om barnets bästa.
	Svårigheter i att uppnå delaktighet.
	Exkluderande av barn i arbetet.
Relationen mellan barnet och den professionella	Svaga relationer mellan barnet och den professionella.
	Avsaknad av tillit.
	Barnet avstår från att delta.
	Professionellas distansering till barnet som leder till försummelse.
	Brist på kunskap.
Organisatoriska orsaker.	
Vuxnas makt	Maktförhållande mellan barnet och den professionella.
	Vuxenorienterat.
	Missvisande och felaktig information om barnet.
	Avsaknad av anonymitet.
Attityder	Svag kommunikation
	Barns förändrade roll i samhället
	Vuxnas kvarstående föreställning om barn och dess förmågor.
	Bristande kommunikationsförmåga.
	Avsaknad av tillräcklig information om barnet.

	Byråkratiska faktorer.
	Diskriminering

Tabell 3. Resultatredovisning av utmaningar gällande barns delaktighet.

7.1 Barnets mognad

Van Bijleveld (2013) diskuterar i sin studie *Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review*, om hinder gällande barns delaktighet inom barnskyddet. Ett exempel på hinder som kan försvåra förtroendet och förhållandet mellan barnet och den professionella är när barnet vill delta men den professionella anser att det inte är lämpligt eller bra för barnet på grund av mognad, ålder eller innehåll.

Studien tar upp hur professionella anser att barn är sårbara och i behov av vuxnas stöd och hur det därmed kan uppstå konflikter (Van Bijleveld 2013). Även Granrot (2019) och Åhl (m.fl. 2020) uppmärksammar detta, att ofta väljer man att utesluta barnet, eftersom man fasar för att rollen är för tung och kan skada barnet. Att barn är mer sårbara än vuxna är ett vanligt argument för att exkludera barn från delaktighet. Argumentet är inte nödvändigtvis enbart falskt, eftersom barn är i behov av skydd och stöd från vuxna, men ibland tillskriver vuxna en sårbarhet som inte finns hos barnen. Barns sårbarhet bör inte användas som argument mot deras delaktighet. I stället kan utsatthet och sårbarhet minska genom att barnet får mer inflytande över sin situation (Åhl m.fl. 2020). Enligt Mattsson (1998) bör man väga skyddsaspekten mot rättighetsprincipen, det vill säga att tro att barnet riskerar att fara illa i en process där barnet får uttrycka sina synpunkter vägs mot den risk som finns ifall barnet inte ges möjligheten att uttrycka sig (Mattson 1998, Nordenfors 2010).

I samtliga artiklar (Nordenfors 2010, Åhl m.fl. 2020, Bijleveld 2013, Muukkonen 2009) är det tydligt att för att barn ska kunna vara delaktiga inom sin egen barnskyddsprocess, krävs det att professionella ger barn möjlighet till delaktighet. För att uppnå delaktighet behöver professionella tillsammans med barn och deras familjer ha ett gemensamt mål för barnskyddsprocessen, som utgår från barnets bästa (Muukkonen 2009). Wetter (1986) menar att myndigheter ställer högre krav på barn än på vuxna. Barn vet inte alltid sitt eget bästa, men det vet inte vuxna heller och trots detta, får vuxna möjlighet att

uttrycka synpunkter hos myndigheter i högre utsträckning än barn (Wetter 1986, Nordenfors 2010). Thomas och O’Kane (1998) har studerat om det finns en konflikt mellan vuxnas ansvar att agera med barnets bästa i åtanke och barnets rätt till delaktighet i frågor som berör dem själva. Författarnas studie utgår ifrån barnets delaktighet i beslut kring placeringar utanför hemmet och i resultatet fann man att barns delaktighet varierar väldigt mycket. Barnen i studien uttryckte en vilja att bli inbjuden att delta på fler möten och få vara med i samtalen. En flicka uttryckte sig som följande: »det är viktigt för mig att få vara med och fatta dessa beslut ... det handlar om mig«. (Thomas & O’Kane 1998, Nordenfors 2010)

Muukkonen (2009), Nordenfors (2010), Granrot (2019 och Åhl (m.fl. 2020) är överens om att ålder inte bör användas som kategorisering av barn när det kommer till frågan om deras delaktighet och inflytande, då barn i samma ålder kan ha väldigt olika förutsättningar och mognadsgrad. För det första, är inte mognad definierat i barnkonventionen (Åhl m.fl. 2020) och för det andra är varje barnskyddsprocess unik för varje barn och därmed ser även nivåerna av delaktighet olika ut. Resultatet visar att en professionell inom socialt arbete ska i stället kunna bedöma situationen utifrån varje barns fall. (Muukkonen 2009, Nordenfors 2010, Granrot 2019, Åhl m.fl 2020)

Utgångspunkten får inte vara att agera utifrån eventuella risker av barnets deltagande, utan av verkliga hot som den professionella känner till utifrån den kunskap och erfarenhet som finns (Granrot 2019). En aspekt att ta i beaktande är hur vuxna bedömer vad som är barnets bästa. Ett exempel är Barnkonventionens tolfte artikel som behandlar barnets förmåga att uttrycka sin åsikt och att man bör ha hänsyn till barnets mognad. Makten ligger trots detta i vuxnas händer att tolka barnets mognad och förmåga och därmed deras delaktighet (Nordenfors 2010, Åhl m.fl. 2020). Detta ställer krav på att vuxna antar ett barnanpassat förhållningssätt för att ta till sig och förankra barnets åsikter och känslor, och har kunskap om barns utveckling och uttrycksförmåga. (Åhl m.fl. 2020).

Därför bör man i stället utgå ifrån att barnet ska garanteras sådan information som det kan förstå, att barnet är medveten om vad deltagandet betyder och vad de kan få för

konsekvenser. Barn behöver förstå riktlinjerna i sin egen delaktighet. (Åhl m.fl 2020, Muukkonen 2019, Pålsson 2015) Begreppet processdelaktighet innebär att barnet deltar i klientprocessens olika delar som kan innehålla möten, träffar och beslut. Centralt i processdelaktigheten är just att ge barnet all information kring processen och det är professionellas roll är att förmedla den informationen mellan barnet, föräldrarna och andra parter. (Muukkonen 2019)

7.2 Relationen mellan barnet och den professionella

Som Van Bijleveld (2013) konstaterade, är relationen mellan barnet och den professionella en förutsättning för barns delaktighet och ett hinder är enligt Saebjørnsen och Willumsen (2015) avsaknad av tillit.

Saebjørnsen och Willumsen (2015) studerar varför effektivt deltagande bland barn inom barnskyddet inte fungerat, trots att det blivit implementerat i det norska barnskyddsarbetet. I studien intervjuades fem unga i åldern 13–16 år som varit en del av interprofessionella grupper. Det väsentliga i studien är att ungas upplevelser av delaktighet beror på graden av tillit mellan sig själv och den professionella. De unga som lyckats bygga upp goda relationer till sin socialarbetare, har också gärna deltagit i de gemensamma möten och har då även kunnat utnyttja de resurser – haft viljan att ställa frågor, delta i diskussioner och föra fram sina åsikter.

(Saebjørnsen & Willumsen 2015) Detta bekräftar också en annan studie från Nederländerna, som handlar om barns delaktighet inom barnskyddet. Barnen deltar som mest när relationen till den professionella grundar sig i tillit, integritet och ärlighet. (Bouma m.fl. 2018) I Saebjørnsens och Willumsens studie (2015) berättar en flicka i sin intervju att hon till en början av sin process var mycket skeptisk, men tack vare en god utveckling av relationen mellan henne och de professionella, förändrades allt. I studien har man analyserat flickans situation utifrån *Honneths* teori om erkännande. Flickan tros ha genom en kärleksfull och solidarisk relation, förstärkt självkänslan som ökade hennes känsla av självrespekt och egenvärde. Dessa faktorer är viktiga för människans delaktighet i samhället. (Saebjørnsen & Willumsen 2015)

Men de unga som inte upplever sig ha tillit till sin socialarbetare eller andra professionella, har inte heller vilja delta på mötena, då de upplever sig inte bli hörda (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Bouma m.fl. 2018). Dessutom upplever de att de olika professionella delar vidare även sådan information de inte fått tillåtelse till. Den unga behöver akta för vad som sägs eller görs så att de vuxna inte gör egna felaktiga tolkningar som leder till olika åtgärder. En pojke berättar om sin upplevelse av att känna sig bedragen och att ha blivit bestulen sina rättigheter. Han berättade hur till exempel hans lärare och skolan lade sig i allt för mycket i hans privatliv. Om han var trött på lektionen, sa läraren till rektorn att pojken var deprimerad. Detta ledde till att socialtjänsten kontaktades och pojken fick genomgå en lång utredning av vad som står på. Pojken själv sa att allt detta var påhittat och berodde på saker som hänt i sitt privatliv. Han var besviken på att felaktig information spridits vidare utan hans vetskap. Tyvärr kunde han inte lita på hans "hjälpare" och avstod därför från möten och möjligheten till att delta och påverka. (Saebjørnsen & Willumsen 2015)

Signifikant i tre av studierna (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Bouma m.fl 2018, Van Bijleveld 2013) är att det finns ett samband mellan effektivt deltagande och en förtroendefull relation mellan den unga och de professionella. Betydelsen av relationen är väl diskuterat och formulerat men verkar tyvärr ändå inte fungera önskvärt. Flera studier har bidragit med kunskap om hur bygga förtroendefulla relationer som ska grundas på empati, öppenhet, hjälpsamhet och viljan att lyssna. Men utveckling av relation är tidskrävande och tid, eller snarare brist på tid är ofta just problemet inom barnskyddet (Saebjørnsen & Willumsen 2015). Genom att vara delaktigt får barnet möjlighet att berätta ur sitt eget perspektiv. Genom att höra barnets perspektiv kan man ta fram resurser och använda dessa i förmån för barnet (Muukkonen 2009).

Ferguson (2017) skriver om hur professionella i arbete med barn kan mötas av utmanande situationer och jobbiga känslor i mötet med klienten. De jobbiga känslorna kan leda till att den professionella distanserar sig från barnet och föräldrarna och därmed försummas barnets rättigheter till delaktighet. Orsaken till att professionella distanserar sig från barnet kan vara att den professionella inte får emotionellt stöd och hjälp att bearbeta tuffa situationer från organisationen (Ferguson 2017). Även den

organisatoriska uppsättningen och resurserna i kombination med den professionellas förmåga att hantera sina egna jobbiga känslor, kan leda till att barnet försummas och inte blir delaktigt. De organisatoriska orsakerna kan vara för hög arbetsbelastning, tidsbrist, kompetensbrist i att samtala med barn och använda sig av barnanpassade metoder. (Ferguson 2017) En annan faktor är professionellas okunskap kring att engagera och delaktiggöra barn (Husby m. fl. 2018).

7.3 Vuxnas makt

Resultatet visar att vuxna befinner sig i en maktposition i relation till barn och detta framkommer i flertal studier av Johannesen & Sandvik (2009), Bouma m.fl. (2018), Nordenfors (2010), Plush (2021) och Hurtig (2006).

Hur vuxna bemöter barn, vuxnas förmåga att se barn som subjekt och vuxnas egen uppmärksamhet på den egna maktpositionen i förhållande till barn, påverkar barns möjlighet till delaktighet och inflytande (Johannesen & Sandvik 2013).

Maktförhållandet mellan barn och vuxen beror på vilket föreställning den vuxna har om barnet och denna föreställning påverkar vilket utrymme barnet får. Om vuxna har en föreställning om att barn inte är kompetenta att uttala sig om sin egen situation och sina upplevelser, finns det inte heller möjlighet för barnet att vara delaktig. (Nordenfors 2010)

Orsaken bakom detta, kan vara att de professionella egentligen har svårigheter i att tolka barnets berättelser och när de försöker göra en utredning av familjens situation, har de svårighet att greppa familjens egentliga problem och behovsområden (Hurtig 2006). Som vuxen behöver man ta in barnets signaler som förmedlas genom verbala och kroppsliga uttryck. Om vuxnas kunskap om barn är att barn inte kan och om vuxna blundar för möjligheterna blir det svårt att lägga märke till barns kompetenser och vad de förstår (Johannesen & Sandvik 2009). Den professionella kan i sådana här fall tycka att det är lättare att hålla sig till enbart en informationskälla (Hurtig 2006). Eftersom det ofta är en tredje part, en vuxen, som representerar barnets röst, blir denna person den enda informationskällan (Plush 2021) och arbetet väldigt vuxenorienterat (Hurtig 2006).

Ett annat problem uppstår när föräldrarna vill tolka barnets berättelse och lämnar ut delar som inte är till sin egen fördel (Hurtig 2006). Hur garanteras då barnets bästa? Det är vanligt att en förälder, handläggare eller barnets juridiska företrädare hävdar att de talar för barnets bästa. Men tyvärr går detta inte att försäkra om inte barnet själv får föra sin talan. (Plush 2021) Om barnet inte blir förstådd eller inte ges möjlighet till att uttrycka sin egen upplevelse, kan inte heller delaktigheten uppfyllas fullt ut (Hurtig 2006). Att barnet inte ges möjlighet till detta kan bero på avsaknad av tydliga riktlinjer och verktyg för barns delaktighet. Detta leder till att nivån av barns delaktighet ofta beror på de professionellas egna val huruvida inkludera barnet. (Bouma m.fl. 2018)

I den svenska studien *Conditioned agency? The role of children in the audit of Swedish residential care* (Pålsson 2015) som grundar sig på inspektioner gjorda i hem för vård och boende, undersöks hur barns möjlighet till delaktighet i beslutsfattandet påverkar barnet och på vilket sätt barnens åsikter påverkar processen.

I studien framkom det att ett hinder för barns delaktighet, är att ibland kanske det bara är ett barn som är villig att delta och då är det lätt för personalen på hemmet att lista ut vem som sagt vad. Detta kan få även detta barn att avstå från diskussion, för att inte bli utpekad. Ofta upplever barn också att de inte blir hörda och tycker därför att det är onödigt att ens försöka påverka sin situation. (Pålsson 2015) För att barn ska kunna vara med och påverka sin egen situation, behöver de höras innan beslut är tagna, inte enbart få information efteråt. Dessutom behöver de få information om när och hur de kan påverka och vilka saker tas i beaktande. (Bouma m.fl. 2018)

I Plush studie om barns bästa (2021), framkommer det att barn önskar att de professionella tar sig tiden att förklara vad som kommer att ske och varför. De behöver bli hörda och betrodda och deras åsikter bör respekteras. I vissa diskussioner kanske det inte är meningen att påverka barnets personliga liv, utan att få en helhetsbild av ett något. Till exempel i situationer där olika verksamheter eller anstalters arbete utvärderas och barnen tas med i denna. Men är syftet otydligt för barnet själv, kan de berätta saker som sedan inte tas vidare och som leder till upplevelsen av att inte bli hörd. Därför är det viktigt att som professionell alltid klargöra sitt syfte för diskussionen och på vilket sätt och varför barnet deltar i denna. (Pålsson 2015) Eftersom barn är beroende av de vuxna för all möjlighet till delaktighet, har de vuxna mycket makt. (Bouma m.fl. 2018)

7.4 Attityder

Delaktighet är ett begrepp som har uppmärksammats och diskuterats i samhällsdebatten under de senaste tio åren. Att känna sig delaktig är ett mänskligt grundbehov. (Åhl m.fl 2020) I artikeln: *Children as citizens- Towards a contemporary notion of child Participation* (Jans 2004), diskuteras hur deltagande ur ett systemperspektiv tolkas snabbt som ett krav på ett välfungerande samhälle. Forskaren Jans har studerat barnets delaktighet och roll i samhället och beskriver hur barnets roll har förändrats genom tiderna. Förr ansågs barn knappt som en distinkt social grupp. Under 1800-talet blev barn vårdade och omhändertagna fram till att de var 6–7 år gamla, varefter de behandlades som ”små vuxna” och som arbetskraft. Kända filosofer som *Rousseau* och *Locke* började kritisera detta tankesätt och ansåg att barn måste skyddas mot utmattning och ohälsosamt arbete.

De ansåg även att barn hade rätt till utbildning och egen social miljö. Under 1900-talet ansågs inte barn längre vara medlemmar av den arbetskraft som vuxna tillhörde, utan blev kategoriserade som en separat social grupp. (Jans 2004) Barns ställning har utvecklats från att under 1700 och 1800-talet ha ett starkt socialt och professionellt deltagande men minimalt skydd till ett starkt skydd med minimalt professionellt deltagande. (Jans 2004)

Jans anser att barn inte kan ses som likvärdiga medlemmar i samhället på grund av att de inte kan bära ansvar och skyldigheter som vuxna. Det betyder inte att barn inte ska få vara delaktiga inom samhället och familjen. (Jans 2004) Tidigare var man övertygad om att barn skulle ”synas och inte höras” och detta tvingade barnet till en passivitetsposition (Plush 2021). Barnens aktiva aktörskap inom samhället grundar sig i den läroprocess som barnet går igenom och den utvecklingen som medföljer samt att alla människor är självständiga aktörer (Jans 2004). Barn har varit delaktiga i beslutsprocesser förens 1989 när FN:s barnkonvention tolfte artikel fastställdes (Plush 2021). Jans (2004) medger i studien att det krävs vidare forskning i ämnet för att fullständigare förstå vad barnets roll i samhället är. Enligt *Granrot* (2019) kan den höga tröskeln för inkluderandet av barn bero på att barnets starkare ställning i samhället fortfarande är relativt nytt.

Att jobba med barns delaktighet och rätt till inflytande kräver mycket av vuxna människor. I artiklar av Johannesen och Sandvik (2009), Nordenfors (2010) samt Barnombudsmannen (2009) diskuteras att utmaningen ligger i att se bortom fastlagda kategorier om vad barn är och vad de kan. Det vill säga en kvarstående negativ föreställning om barn och dess förmågor (Johannesen & Sandvik 2009). Enligt Nordenfors (2010) och Barnombudsmannen (2009) är en av de största utmaningarna att få vuxna att ändra sin föreställning om barn och vuxnas attityder kring barns delaktighet och den bristande kommunikationsförmågan hindrar barn från att få de utrymme och inflytande de borde ha rätt till. Detta är enligt Barnombudsmannens rapport (2009) ett stort hinder för barns delaktighet. (Barnombudsmannens årsbok 2009)

Vad är orsaken till en kvarstående negativ attityd gällande barn och barns delaktighet? Johannesen och Sandvik (2009) kritiserar utvecklingspsykologin för att de anser att den påverkar vuxnas bild av barn och gör dem blinda för barns kompetens. En vanlig föreställning hos vuxna är att makten läggs i fel händer ifall barn får mer inflytande. Det är viktigt att komma ihåg att barns delaktighet dock inte innebär att de vuxnas ansvar ignoreras, utan att de vuxna ändå ansvarar för besluten (Johannesen & Sandvik 2009, Åhl m.fl. 2020). Ett annat perspektiv på de vuxnas attityd gentemot barn rör barn med ett annat etniskt ursprung. Fergusson (2018) upplevde i sina observationer av barnskyddsarbetet, att det fanns ett problem med att vissa barn förblev osedda och därmed ”osynliga”. Dessa fall handlade ofta om barn som tillhörde en minoritet eller hade en annan hudton än vit. (Williams 2019)

I handboken om barns delaktighet diskuteras värdet av att inkludera barn specifikt i beslut som berör dem själva, som inom barnskyddsåtgärder (Åhl m.fl. 2020). Delaktigheten innebär att vuxna måste se på barnet som en individ, vars åsikter respekteras och värdesätts (Åhl m.fl. 2020, Johannesen & Sandvik 2009). Barn är experter på sitt eget liv och även om de vuxna ansvarar för de beslut som görs inom barnskyddet, behöver de få rätt beslutsunderlag för att kunna ta allt viktigt i beaktande. Enligt Åhl (m.fl. 2020) görs detta genom att inkludera och lyssna på barnet, då de har både kunskap och erfarenhet som de professionella kan sakna. Beslut, insatser och åtgärder som tas och görs utifrån barnets behov, möjliggör ett mer effektivt och målinriktat arbete. (Åhl m.fl. 2020) Men det är svårt att skapa ett jämlikt förhållande

mellan den professionella och ett barn som klient. Även om man skulle vilja inkludera barnet mer, kan det försvåras eller hindras av byråkratiska faktorer och socialarbetets processer (Granrot 2019). Ett annat hinder för barns delaktighet är ifall professionella har föreställningen att barns delaktighet, åsikter och synpunkter inte kommer att göra någon skillnad för utredningen (Husby m. fl. 2018). Detta kan bero på att barn deltar vid enstaka tillfällen, fast delaktigheten bör vara en process (Bouma m.fl. 2018, Muukkonen 2009).

I studien gjord på hem för vård och boende (Pålsson 2015), framkom det att det finns en risk med att barn berättar om sådant de tror de vuxna vill höra istället för det som skulle vara viktigt att höra, eller för att det är något de känner just i denna stund, men inte vanligtvis. Då är det svårt för de vuxna att ta hänsyn till barnet.

Ett perspektiv som betonar barn som kompetenta samhällsaktörer med viktiga åsikter och synpunkter, skulle kunna få barn att uppfattas som tjänsteanvändare och på så sätt bör deras erfarenheter också påverka resultatet av inspektionen. (Pålsson 2015) Varje barn är unikt och bör mötas som ett subjekt som har ett eget perspektiv på sin upplevelser. Om vuxna kan se barn som enskilda individer i stället för förväntningar kan man få en klarare bild av barnets kompetens. (Johannesen & Sandvik 2009, Åhl m.fl. 2020, Muukkonen 2009)

8 ANALYS

I detta kapitel speglas studiens resultat till den tidigare forskningen och den teoretiska referensramen i två separata analyser.

8.1 Analys till tidigare forskning

I studier av Pajulammi (2014 och Justitieministeriet (2019), framkommer det att utmaningen med barns delaktighet inte ligger i själva lagberedningen och styrdokumentet, utan inom det praktiska genomförandet. Den finländska lagstiftningen (Barnskyddslagen 2007/417, Lag om ändring av barnskyddslagen 542/19, Grundlagen

1999/731) lyfter fram, beskriver och betonar vikten av barns rätt till delaktighet på ett utförligt sätt, men på grund av de olika utmaningarna som lyfts fram i resultatet, försvåras eller förhindras delaktigheten.

Utifrån resultatet kan vi konstatera att en av utmaningarna ligger i de professionellas attityd gällande barn och dess förmåga att delta. Barns delaktighet försvåras av att vuxna inte tar barns tankar och åsikter lika allvarligt som vuxnas. (Barnombudsmannen 2009, Johannesen & Sandvik 2009, Nordenfors 2010, Fergusson 2017, Williams 2019) Till exempel kunde vi se hur makten ansågs läggas i fel händer om det ges till barnet (Johannesen & Sandvik 2009). Eller att barn i en svagare ställning eller med ett annat etniskt ursprung riskerar att bli ”osynliga”, därmed inte heller delta (Williams 2019, Fergusson 2018).

Detta bekräftas också i den tidigare forskningen av Justitieministeriet (2020). Resultatet visar att detta kan dels bero på attityden till dessa barn, men också hur väl de lyckas bygga en förtroendefull relation, som har visat sig vara betydelsefullt i denna diskussion (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Bouma m.fl. 2018, Muukkonen 2009, Van Bijleveld 2013). I flertal studier (Nordenfors 2010, Thomas & O’Kane 1998, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Fergusson 2017, Johannesen & Sandvik 2013, Plush 2021, Bouma m.fl. 2018, Pålsson 2015) diskuteras hur vuxnas attityder har en så stor betydelse för hur väl barn har möjlighet till delaktighet, och detta bekräftar att de vuxna har makt. Resultatet stämmer överens med hur den tidigare forskningen (Tiira 2021, Laakso 2019) angående vuxnas attityd och makt har sett ut.

I den tidigare forskningen presenteras också en undersökning av Social- och hälsovårdsministeriet år 2016, som resulterades i nya rekommendationer av utvecklandet av barnvård. De fem rekommendationerna var: (1) Barnet ska höras i alla frågor som berör barnet samt få nödvändig information, (2) respektera barnets familjerelationer, (3) fortsatt stöd och eftervård ska erbjudas efter placering, (4) barnet har rätt till professionell hjälp för att bearbeta trauman och slutligen (5) att korrigeringsarna ska följas upp regelbundet. Eftersom denna studie grundar sig även i artiklar från tidigare än år 2016, svarar inte resultatet på hur barnskyddet faktiskt förändrats sedan de nya rekommendationerna togs i bruk och detta kan därmed inte

bedömas. Men enbart utifrån resultatet, anses första rekommendationen i alla fall vara bristfällig. (Social- och hälsovårdsministeriet 2016)

Detta diskuteras vidare i flera artiklar i den tidigare forskningen (Laakso 2019, Tiira 2021, Cederborg & Karlsson 2021), att barn till exempel upplevde att de inte kunde påverka sådana saker som var de skulle placeras och att i samband med placeringarna ofta upplevde avsaknad av stöd och en introduktion. I denna studies resultat lyfts barns perspektiv på ämnet upp i flera omgångar. Till exempel att barn önskar att de professionella tar sig tiden att berätta för barnet om vad som kommer att ske. (Nordenfors 2010, Muukkonen 2009, Åhl m.fl. 2020, Pålsson 2015, Plush 2021, Bouma m.fl. 2018)

Förutom att de behöver och har rätt till tillräckligt med information om sin egen process, önskar de att de hörs innan beslut tas och inte endast efter, eftersom då är det ofta redan ”för sent att säga något” och det kommer ”ändå inte göra någon skillnad” (Husby m.fl. 2018, Bouma m.fl. 2018, Pålsson 2015). Barns delaktighet förhindras av brist på information och för att barn ska kunna vara delaktiga, krävs en sådan miljö som främjar detta (Granrot 2019, Johannesen & Sandvik 2009, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Muukkonen 2009).

I resultatet framkommer det att en miljö som främjar barns delaktighet består av den goda relationen mellan barnet och den professionella, vilja från de professionellas sida att inkludera barnet och barnets egen positiva bild av socialvården (Granrot 2019, Johannesen & Sandvik 2009, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Muukkonen 2009). I resultatet lyfts barns negativa bild och känslor av socialvården fram. Till exempel i den norska studien (Saebjorn & Willumsen 2015), berättade en pojke om sina negativa upplevelser med barnskyddet, som ledde till att han själv avstod från att delta. Detta berodde på att han upplevde sig utpekad och att vuxna i hans omgivning delade vidare personlig, men också felaktig information om honom. (Saebjørnsen & Willumsen 2015)

Utifrån studiens resultat, kan detta bero på att de vuxna saknar kompetens i att tolka barns berättelser eller att informationen inte kommer direkt från barnet, utan en annan vuxen, som till exempel en förälder, som dessutom kan utelämna sådant som inte är till

sin fördel (Hurtig 2006, Plush 2021, Johannesen & Sandvik 2009). Dessa fynd stämmer överens med den tidigare forskningen om att barn kunde uppleva sig kontrollerade, hotade eller undersökta i barnskyddsarbetet, vilket förhindrade delaktigheten (Cederborg & Karlsson 2001). Oranen (2008) säger i den tidigare forskningen att barnet vet bäst om sin situation och bör därmed få berätta sin syn. Men i resultatet framkommer det ändå att vuxna har möjlighet att uttrycka sina åsikter hos myndigheter i högre utsträckning än barn (Nordenfors 2010, Wetter 1986).

Resultatet visar att en annan orsak kan ligga i relationen mellan barnet och den professionella (Granrot 2019, Johannesen & Sandvik 2009, Muukkonen 2009, Saebjørnsen & Willumsen 2015).

I den norska studien framkom det också att de barn som haft goda relationer till de professionella, har haft ett effektivt deltagande och på så sätt utvecklats, som fått en förhöjd självkänsla och ökad självrespekt. Men de barn som inte har en sådan relation, som till exempel denna pojke, väljer istället att dra sig undan för att slippa akta sig för vad man säger. (Saebjørnsen & Willumsen 2015) Tiira (2021) tar upp i den tidigare forskningen att delaktighet främjar barns utveckling och det sker just i interaktionen och kommunikationen. Hon diskuterar hur delaktigheten beror också på vilken grad den professionella ger utrymme till barnet att delta: respekt, stöd och förtroende, som är förutsättningarna till en god relation (Tiira 2021, Landsdown 2005). Det diskuteras om en klyfta som finns mellan vad barn kan uppnå med eller utan hjälp och barn är beroende av de vuxnas stöd för möjligheten till delaktighet (Tiira 2021, Vygotsky 1978, Landsdown 2005). Detta bekräftas även i resultatet, i Boumas studie (2018).

8.2 Analys till den teoretiska referensramen

Resultatet visar att barn bör få vara delaktiga i sin egen process inom barnskyddet (Van Bijleveld 2013, Plush 2021, Granrot 2019, Åhl m.fl. 2020, Muukkonen 2009, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Fergusson 2017, Johannesen & Sandvik 2009). Dess betydelse diskuteras väl i den tidigare forskningen, teoretiska referensramen och i resultatet.

Dimensionerna av delaktighet

Studiens resultat berör främst dimensionerna *deltagande* och *aktörskap*, inte så mycket *tillhörighet* som vi tror skulle förekomma mer i annan kontext, som till exempel skolmiljön. I dimensionen *deltagande* handlar det om lagar som styr barns rätt till delaktighet i sin egen process (Rosengren m.fl. 2019) och resultatet visar att lagstiftningen är god och till och med föredömlig (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Åhl m.fl. 2020, Plush 2021, Muukkonen 2009). Men som tidigare nämnts, framkommer det också att det praktiska genomförandet är bristfälligt (Jans 2004, Granrot 2019, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Van Bijleveld 2013, Williams 2019, Fergusson 2018). I dimensionen *aktörskap* handlar det i stället om att barnets förutsättningar till att vara en aktiv aktör (Rosengren m.fl. 2019).

Studiens resultat visar att barnet inte ges tillräckligt med förutsättningar till att vara en aktiv aktör på grund av de olika utmaningarna som presenterats, som attityd gällande barn (Johannesen & Sandvik 2009, Nordenfors 2010, Barnombudsmannens årsbok 2009, Husby m.fl. 2018, en dålig relation (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Bouma m.fl. 2018, Fergusson 2017), brist på resurser, vuxnas brist på kompetens och andra byråkratiska och organisatoriska orsaker. (Husby m.fl. 2018, Fergusson 2017, Granrot 2019), Det aktiva aktörskapet förutsätter en miljö som skapar förutsättningar för delaktighet och vad denna miljö består av, diskuterades i kopplingen till den tidigare forskningen.

Hearts delaktighetsstege:

I nästa steg analyserar vi resultatet utifrån en av de två delaktighetsmodellerna vi hade i den teoretiska referensramen. För tydlighetens skull presenteras figuren av modellen än en gång.

Figur 3. Harts delaktighetsstege (Föreningskraft 2018).

De tre första stegen svarar på vad delaktighet inte är och därmed inte relevant att analysera i denna kontext. Så nästa och "första" steget i delaktighetstrappan är steg 4, som handlar om att barn får information om vad som gäller. Det kan vara om vad som kommer att ske för barnet, vilka beslut tas och varför. (Eriksson & Näsmans 2008) Men resultatet visar att barns delaktighet inom barnskyddet inte ens alltid är på den nivån. Barn är inte alltid medvetna om vad som kommer att ske och varför (Nordenfors 2010, Muukkonen 2009, Åhl m.fl. 2020, Pålsson 2015, Plush 2021, Bouma m.fl. 2018). Detta har också visats vara en stor brist inom barnskyddet, eftersom det är en väsentlig del av den finländska lagstiftningen (Barnskyddslagen 2007/417, Lag om ändring av barnskyddslagen 542/19, Grundlagen 1999/731).

Steg 5 handlar om att barn får information och kan ge egna åsikter. (Eriksson & Näsmans 2008) Utifrån resultatet kan detta anses vara något de olika styrdokumenterna strävar efter (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Åhl m.fl. 2020, Plush 2021, Muukkonen 2009), men som barnskyddet inte riktigt uppnår (Jans 2004, Granrot 2019, Saebjørnsen

& Willumsen 2015, Van Bijleveld 2013, Williams 2019, Fergusson 2018). Alltså det som lyfts fram i många omgångar. Barn ges inte alltid utrymme att dela med sig om sin åsikt och om de är, garanterar det inte att det tas i beaktande. Barns möjlighet kan hindras just av att professionella väljer att vända sig till en annan informationskälla än barnet (Hurtig 2006, Plush 2021, Johannesen & Sandvik 2009).

Steg 6 tar upp att vuxna tar initiativ till att bjuda in barnet att delta i beslutsfattandet (Nordenfors 2010). Detta är också något som eftersträvas men är svårt, eftersom graden av delaktighet styrs av barnets mognad (Van Bijleveld 2013, Granrot 2019, Åhl m.fl. 2020) Då det saknas tydliga riktlinjer för vad som gäller angående barns delaktighet och dess ålder, kan det vara svårt för professionella att veta hur mycket barnet kan delta i beslutsfattandet (Nordenfors 2010, Åhl m.fl. 2020). Samtidigt kan vi i resultatet se att barns mognad inte kan bedömas utifrån en specifik ålder, utan bör göras enskilt utifrån varje barns egna förutsättningar (med undantag för tydliga åldersgränser). (Muukkonen 2009, Nordenfors 2010, Granrot 2019, Åhl m.fl. 2020) Till exempel i beslut om placeringar, eller snarare i tillbakaplaceringar, är frågan om barn ska delta i denna diskussion.

Samtidigt som man tänker att barnet inte ska behöva ta ett sådant ansvar och att detta kan vara en tung roll för barnet att bära (Van Bijleveld 2013, Granrot 2019, Åhl m.fl. 2020), har det funnits situationer när detta hade varit nödvändigt. Kopplar vi tillbaka till arbetets inledning, kan vi läsa om Eerika-fallet, där den placerade flickan inte ville tillbakaplacerad, men utifrån de professionellas bedömning blev tvungen att återvända hem (Miettinen 2020). Det medförde stora konsekvenser och i detta fall kan man diskutera om det skulle ha varit bra att inkludera barnet i diskussionen och beslutsprocessen.

Steg 7 handlar om att barnet tar egna initiativ, som de genomför och beslutar (Nordenfors 2010). Men är målet ens att barnet ska ta beslut inom barnskyddet? Hör detta steg bättre till en annan kontext än barnskyddet? Resultatet betonar att de vuxna ska och är ansvariga för alla beslut som tas (Jans 2004, Åhl m.fl. 2020). Dock ska beslutet alltid grunda sig i barnets bästa och det förutsätter att barnet hörs (Muukkonen 2009, Åhl m.fl. 2020, Plush 2021). Men vem vet vad som är barnets bästa?

I resultatet diskuteras även att barn inte alltid själva ens vet om vad som är det bästa, men inte heller vuxna (Wetter 1986, Nordenfors 2010). Detta blir då en tolkningsfråga som utgår från den professionellas kompetensen och barnets synpunkter. Det blir alltså upp till den professionella att tolka, bedöma och avgöra barnets bästa (Nordenfors 2010, Åhl m.fl. 2020). Detta kan dock skapa svårigheter ifall den professionella saknar kunskap och förmåga att göra dessa tolkningar (Hurtig 2006). För att kunna inkludera barn mer i sin process, krävs verktyg och riktlinjer för hur gå tillväga. Men baserat på studiens resultat, verkar dessa saknas (Bouma m.fl. 2018) Initiativtagande kan vara att barn väljer att delta när de ges möjlighet, men att själva genomföra och ta beslut ligger i denna kontext inte på barnets ansvar. Även om mognaden ska bedömas enskilt efter individ, är syftet att skydda barnet. (Jans 2004, Åhl m.fl. 2020).

Steg 8 handlar om att barn tar initiativ och vuxna hjälper till att konkretisera. Detta är ett steg som absolut kan appliceras inom barnskyddet och även görs delvis. Det handlar om att de professionella hjälper till att förverkliga något utifrån barns önskemål, eller att det blir mer passande för dem. (Nordenfors 2010)

Som det i alla femton artiklar framkommer, ska barns önskan, åsikt och perspektiv tas i beaktande i allt barnskyddsarbete och de vuxna ska göra sitt yttersta för att ge barn möjlighet till delaktighet. Dock som hela studien handlar om, finns det utmaningar som förhindrar eller försvårar detta. I många fall känner inte barnen till om när, hur mycket och på vilket sätt det kan delta (Granrot 2019, Johannesen & Sandvik 2009, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Muukkonen 2009). och genom att som professionell klargöra syfte och utveckla sådana verktyg, kan barn delta på ett sätt som passar dem (Nordenfors 2010, Muukkonen 2009, Åhl m.fl. 2020, Pålsson 2015, Plush 2021, Bouma m.fl. 2018). Eftersom det är viktigt att komma ihåg att barns deltagande är en rättighet och barn har även rätt att avstå (Åhl m.fl. 2020). Men som resultatet visar, beror det ofta på sådana faktorer som skulle kunna undvikas av de vuxna (Saebjørnsen & Willumsen 2015, Bouma m.fl. 2018, Muukkonen 2009, Van Biljeveld 2013).

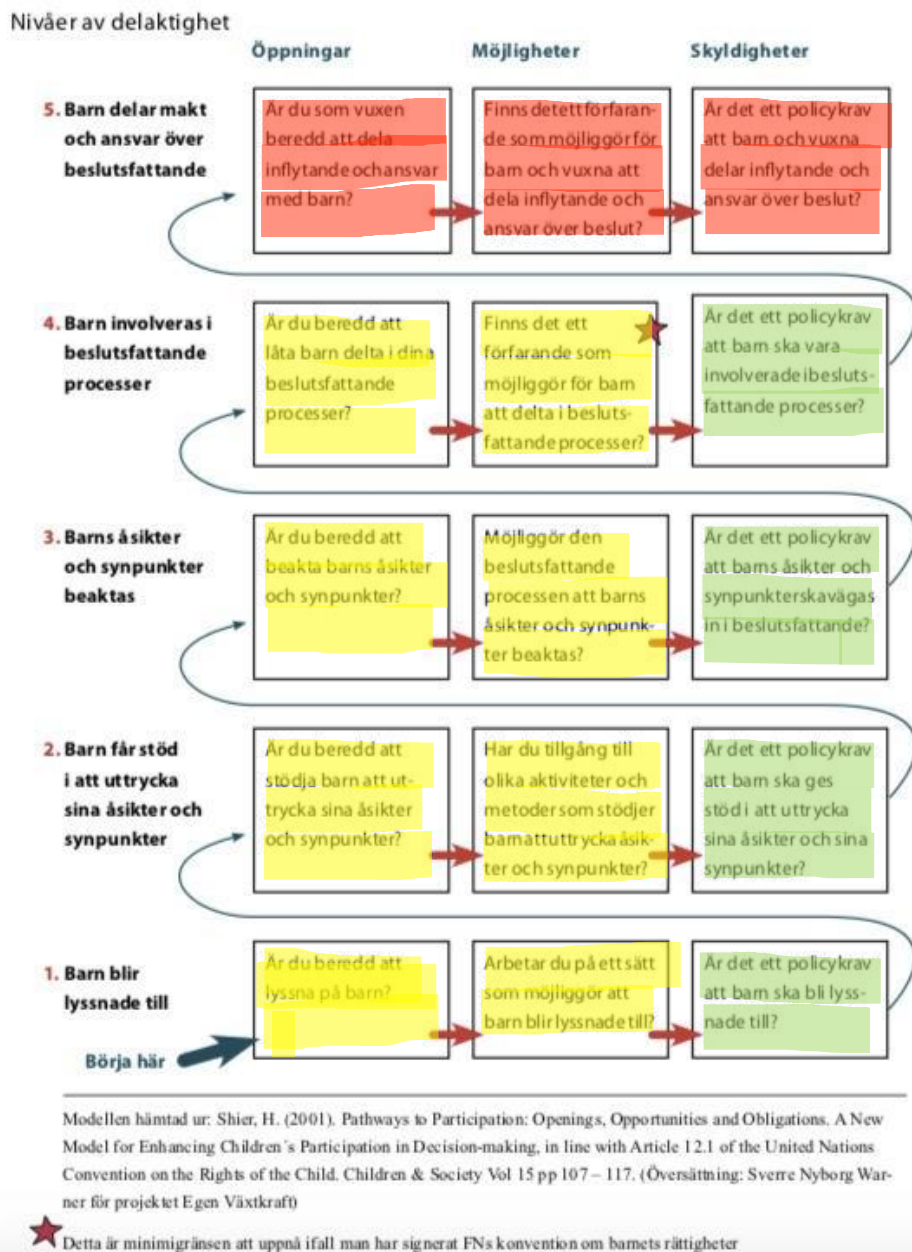
Som vi nu kan se, sker inte delaktigheten linjärt med Harts steg och detta är något Hart själv har kritiserat (Åhl m.fl. 2020). Resultatet visar att en del steg är möjliga att uppfylla, medans andra inte är det (i denna kontext) och det sker inte i någon ordning.

Då kan man ifrågasätta hur relevant denna modell är eller hur den ska användas om delaktigheten inte går att analysera utifrån en tydlig struktur. Vad är god delaktighet och kan delaktigheten vara god även om alla steg inte uppfylls? Det blir också tydligt att modellen kommer att skilja sig åt beroende på dess kontext och sammanhang.

Shiers delaktighetsmodell:

Härnäst analyseras resultatet utifrån den andra delaktighetsmodellen, Shiers delaktighetsmodell. Shiers modell består av fem nivåer varav varje nivå har öppningar, möjligheter och skyldigheter. Öppningar står för om de professionella och de olika organisationerna *vill* samarbeta med barnet, men *saknar* resurser, kunskap och verktyg. Möjligheter handlar om att ifall det *finns* resurser för att barns delaktighet ska funka. Skyldigheter är om organisationer och de professionella *har* skyldighet att följa någon policy/strukturer/styrdokument/lagar som ska garantera barns delaktighet. (Åhl m.fl. 2020)

Även här presenteras delaktighetsmodellen ännu en gång. De olika färgerna står för hur väl barns delaktighet inom barnskyddet förverkligas utifrån studiens resultat. Den gröna färgen står för fullständigt, den gula för delvist och den röda för inte alls. Stjärnan i nivå 4 står för var delaktigheten ska befinna sig på som minimum (Shiers delaktighetsmodell 2001).

Figur 6. Barns delaktighet utifrån Shiers delaktighetsmodell (2001).

Som tabellen visar, finns det policykrav angående barns rätt till delaktighet, upp till nivå 4. Dessa policykrav är till exempel lagstiftning. (Barnskyddslagen 2007/417, Lag om ändring av barnskyddslagen 542/19, Grundlagen 1999/731, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Åhl m.fl. 2020, Plush 2021, Muukkonen 2009)

Resultatet visar också att delaktighet inte genomförs (markerat i gult) (Jans 2004, Granrot 2019, Saebjørnsen & Willumsen 2015, Van Bijleveld 2013, Williams 2019, Fergusson 2018).

Orsaken till detta är att de professionella tyvärr inte alltid gör sitt bästa för att främja barns delaktighet, även om resurser skulle finnas till (Sandvik 2009, Nordenfors 2010, Barnombudsmannen 2009, Fergusson 2018, Williams 2019). Detta beror på en kvarstående föreställning och attityd gällande barns förmåga (Jans 2004, Granrot 2019, Johannesen & Sandvik 2009, Nordenfors 2010, Barnombudsmannens årsbok 2009), en svag relation mellan barnet och den professionella (Van Bijleveld 2013, Saebjörnsen & Willumsen 2015, Bouma m.fl. 2018) och vuxnas makt (Johannesen & Sandvik 2009, Bouma m.fl. 2018, Nordenfors 2010, Plush 2021, Hurtig 2006). Det ligger i den vuxnas händer huruvida barnet har möjlighet till delaktighet (Nordenfors 2010, Åhl m.fl. 2020, Hurtig 2006). En annan orsak kan vara att de professionella faktiskt är villiga att låta inkludera barnet ytterligare, men det saknas resurser för dem att utföra dessa. Resultatet visar att barnskyddet är överbelastat och det finns inte alltid tillräckligt med tid, verktyg eller kunskap om hur främja barns delaktighet. Eller att de byråkratiska faktorerna förhindrar ett effektivt deltagande. (Granrot 2019, Nordenfors 2010, Fergusson 2017, Husby m.fl. 2018)

Nivå 5 i Shiers delaktighetsmodell är ifylld i rött, eftersom syftet inte är att dela på makten och inflytandet mellan barnet och den professionella. Som resultatet visar, ska vuxna vara den som tar beslutet och barn bör skyddas från en tung last. (Jans 2004, Van Bijleveld 2013, Granrot 2019, Åhl m.fl. 2020, Johannesen & Sandvik 2009) Samma princip som gällde steg 8 i Harts modell (Åhl m.fl. 2020). Utifrån modellen ovan, kan vi konstatera att barns delaktighet inom barnskyddet inte håller den minimum-nivån fullständigt, då de flesta rutorna är markerade i gult. Detta betyder att det uppnås delvis. Det kan vara svårt att få allt att bli grönt, då delaktigheten beror på så många olika faktorer, men det är i alla fall något att eftersträva.

Shiers modell är också mer linjär och strukturerad än Harts, även om den inte heller nödvändigtvis ger en rätt bild av situationen.

Denna modell kan användas mer på personlig plan, det vill säga att varje enskild professionell funderar över sitt egna arbete utifrån dessa nivåer. (Åhl m.fl. 2020)

9 DISKUSSION

Följande diskussionskapitel delas in i fyra underkapitel: resultatdiskussion, metoddiskussion, kritisk granskning och förslag till fortsatt forskning. I *resultatdiskussionen* diskuteras resultatet, under *metoddiskussion* diskuteras valet av metod och utförandet av studien och i *kritisk granskning* diskuteras studiens trovärdighet, samt vad som hade kunnat göras bättre? Slutligen presenteras *förslag till fortsatt forskning* inom ämnet barns delaktighet inom barnskyddet.

9.1 Resultatdiskussion

I resultatet framkommer det hur betydelsefullt barns delaktighet är för ett målinriktat och effektivt arbete. Barn känner till sin upplevelse bäst och genom att ta dessa i beaktande, kan man som professionell ta beslut som främjar barnets hälsa och välmående. För att kunna ta dessa beslut, behöver de professionella inkludera barnet mer i sin egen process genom att ge det utrymme att tala, visa och välja, men också utrymme till att avstå. Men det framkom också att även om barns delaktighet i frågor som berör dem själva idag är både en rättighet och en skyldighet, har delaktigheten ännu inte nått en önskad nivå. Det är tydligt att Finland har väl utformad lagstiftning gällande barns delaktighet, men det praktiska genomförandet är fortfarande bristfälligt.

I resultatet lyfts flertal utmaningar gällande barns delaktighet inom barnskyddet fram som orsak. En utmaning kan grunda sig i barnets förändrade roll i samhället. Tidigare ansågs barn vara arbetskraft fram tills att detta kritiserades och barn ansågs behöva skyddas från allt ont och slitsamt. Eftersom barn inte kan bära samma ansvar och har ej samma skyldigheter som vuxna, har de inte setts som likvärdiga samhällsmedlemmar. Idag vet vi att barn är en egen social grupp och har samma mänskliga rättigheter som alla andra, vilket innebär också rättighet att delta i sådant som berör dem själva. Barn i Finland har idag en stark och central roll i samhället som behöver utvecklas ytterligare. Men förändringar sker inte över en natt. För att det ska ske förändring i barns delaktighet, krävs förändring i attityd. Något som diskuteras mycket är barns förmåga till att delta utifrån sin mognad. Men det saknas tydliga strukturer och riktlinjer för hur tolka barnets mognad på ett rättvist sätt. De professionella har ett stort ansvar i att bedöma hur, när och hur mycket barnet kan vara delaktig i sin process. Detta ger de

vuxna mycket makt. Än idag kan det vara svårt för professionella att dels kunna, men också vilja inkludera barnet mer i processen på grund av personliga eller samhälleliga attityder och föreställningar om barn och dess förmåga att delta i frågor som berör dem. Attityden påverkar också hur relationen mellan barnet och den professionella utvecklas och kommer att vara avgörande för barnets delaktighet. Barn som har en god relation till den professionella har ansetts nå en högre grad av delaktighet än de barn som har en svag relation. Delaktighet bygger på förtroende och tillit, som utvecklas i interaktionen.

Vuxna befinner sig också i en maktposition i förhållande till barnet och utnyttjar gärna detta. Arbete med barn kan kräva mer tid och resurser och professionella kan tycka att hålla sig till en informationskälla, till exempel en förälder, är mer effektivt och tillförlitligt. Det kan stämma att arbetet blir på så sätt mer effektivt, men frågan är blir resultatet? Men effektivitet är en förutsättning för att inte belasta personalen ytterligare. Brist på resurser, tid och emotionellt stöd för de professionella, leder till överbelastning, som är ett problem. Då får inte heller barnet det stöd och service som det har rätt till. Barns delaktighet kan också försvåras på grund av byråkratiska faktorer eller strukturer i socialarbetet. Med detta menas att även om den professionella skulle vilja inkludera barnet mer i arbetet, kan brist på resurser, kunskap eller verktyg eller arbetsplatsens arbetssätt försvåra detta. Här är vi tillbaka till attityder gällande barn och barns delaktighet. förändring ser ut att behöva ske på både privat och samhällelig plan – inom utbildningen, kommunerna, de olika enheterna och aktörerna och inom politiken. Oberoende av den väl utformade lagstiftning som finns.

BBIC-modellen som presenterats, skulle kunna vara en god början i implementeringen av barns delaktighet inom barnskyddet. Den har visats ge goda resultat med framgång och används ännu inte inom alla barnskyddsenheter i Finland. Modellen stödjer också den finländska lagstiftningen gällande barns rätt till delaktighet.

9.2 Metoddiskussion

Efter vårt utförda arbete har vi diskuterat om litteraturstudien var rätt val av metod för vår studie. Vi håller fortfarande med om att med den allmänna litteraturstudien gav oss en bred bild av vilka utmaningar som kan finnas angående barns delaktighet inom

barnskyddet. Vår önskan var specifikt, att utifrån tidigare forskning skapa en överblick av ett fenomen och på så sätt var metodvalet enkelt. Samtidigt ska metodvalet utgå från frågeställningen och här har vi diskuterat om vårt metodval gav en rättvis bild av ämnet. Vi fick svar på vår fråga och vi anser att resultatet kan absolut finnas som stöd i utvecklingen av det delaktighetsfrämjande arbetet inom barnskyddet, vilket var vårt syfte. I diskussionen om de olika utmaningarna, diskuteras ofta även dess orsak, hur det bör vara och hur man kan uppnå detta. Svaret ger oss mer än enbart *utmaningar* och på så sätt blir vårt syfte besvarat.

Men det vi diskuterat angående metodvalet, är om vi hade fått ett mer trovärdigt och tillförlitligt resultat, om dessa utmaningar hade identifierats till exempel utifrån observation av barn och hur de vuxna arbetar med att inkludera barn. Dock finns det en risk att när de vuxna är medvetna om att de studeras, skulle agera annorlunda än vanligt. Hur det i tidigare forskningar gått till, vet vi inte, men nu har vårt ansvar legat ”endast” i att bedöma artiklarnas relevans och tillförlitlighet och presentera den som sådan.

En annan typ av metod, som enkätstudie, intervju eller observation inom barnskyddsarbetet hade dessutom krävt ett urval, det vill säga människor och barnskyddsenheter som är villiga att delta. Dessutom eventuell tillåtelse av föräldrar till de deltagande barnen och forskningslov. På grund av en begränsad tid, kändes det som en för stor risk att ta. Ansökning om forskningslov kan vara en lång och tidskrävande process. Vi ville inte behöva vara beroende av någon annan för att kunna genomföra vår studie och dessutom i tid. En annan påverkande faktor i valet av metod var att ifall vi hade beslutit oss för någon av dessa tre nyss nämnda metoder, hade vi velat ha ett bredare urval med deltagare från flera olika orter och enheter, för att resultatet inte skulle bli ensidigt. Eftersom barnskyddsarbetet kan variera beroende på enhet och ort, hade inte enbart en arbetsplats räckt för att ge en helhetsbild av fenomenet.

Det vi upplevde svårt med litteraturstudien var den stora mängd data. Även om vi var medvetna om denna utmaning, kom det överraskande hur tids- och energikrävande det var att söka, välja, gå igenom och skriva om varje artikel. Det fanns ett stort utbud av material, men vi upplevde svårigheter i att hitta relevant forskning inom rätt kontext: utmaningar, barnskydd, socialhandledning, Finland. Som vi i datainsamlingskapitlet

diskuterade, fanns det tusentals artiklar som behandlar barns delaktighet, men kontexten handlade ofta om skolan, förskolan eller i andra sammanhang. Vi upptäckte att utmaningarna med barns delaktighet verkar variera och skilja sig åt beroende på sammanhang, kunde vi inte ta med dessa. Så även om antalet träffar var många, upplevde vi utbudet smalt. Detta beror säkert på en för bred avgränsning, vilket inte sållade bort icke-relevant forskning. I vissa fall hade vi behövt avgränsa ytterligare, men i andra fall exkluderades även användbara artiklar. I efterhand har vi funderat att enbart genom att lägga till avgränsningen NOT school, hade artiklarna som applicerades i skolmiljön automatiskt valts bort i sökningen. Något som kunnat påverka det breda utbudet av material var att vi definierat barn som upp till arton år, vilket är ett brett åldersspann. Men även här diskuterade vi att många artiklar saknar en tydlig åldersdefinition av barn, vilket hade lett till att dessa behövts exkluderas. Vi tror att det hade varit svårt att hitta information om ämnet inom ett smalt åldersspann på några specifika år.

9.3 Kritisk granskning

Artiklarna i sig varierar i kvalitet. Vissa artiklar har varit mycket informativa och behandlat ämnet *barns delaktighet* brett och/eller på en djupare nivå, medans andra har mestadels bestyrkt det som redan hittats. Det har också påverkat i vilken omfattning vi har använt de olika artiklarna. Däremot har varje artikel valts källkritiskt och bedömts vara tillförlitliga. För att öka kvalitén i studien, hade en systematisk litteraturstudie kunnat vara bättre, då den kräver en kvalitetsbedömning av varje artikel. Dock valde vi att inkludera artiklar utanför våra exklusionskriterier och då talar vi om tidpunkt för när artikeln publicerats. Vi hade som mål att utgå enbart från artiklar från de senaste tio åren, vilket är rekommendationen. Men på grund av ett bättre utbud med studier av kvalitet, som faktiskt svarar på det vi söker efter, d.v.s. specifikt utmaningar, valde vi att inkludera dessa.

Tidpunkten för när de olika studierna är publicerade spelar roll i resultatet och detta är vi medvetna om. Till exempel är de äldre artiklarna gjorda i ett samhälle och ett barnskydd som såg annorlunda ut från idag. Detta beror bland annat på att i samband med Eerika-fallet år 2012, skedde stora lagförändringar inom den finländska

lagstiftningen och barnskyddet. Dessa förändringar berörde främst just barns rätt delaktighet.

Vårt urval av artiklar anser vi inte ha täckt utmaningar inom barnskyddet på alla nivåer, men *vi anser* att resultatet är relevant och att det kan stämma bra i Finland. I resultatdiskussionen lyfter vi fram sådant som var ofta förekommande i de valda studierna och anses därav vara trovärdig och pålitlig information. Även om vi tycker att vår studie lyfter fram utmaningar som är relevanta för det finländska barnskyddet idag, skulle vi vara försiktiga i att påpeka en god överförbarhet. Som vi i kapitel 6 (6.5 Trovärdighet, giltighet och överförbarhet) diskuterade, finns det en risk att små litteraturstudier som dessa har en låg giltighet eftersom den nödvändigtvis inte svarar på verkligheten. Detta är fallet med vår studie och det beror på att vår artikelgrund och resultat är relativt smalt för att svara på hurvida dessa är de utmaningar barnskyddet har idag. Däremot tror vi att man hade fått samma, eller liknande resultat, även om studien utfördes av någon annan. Vi anser också att studien är mycket transparent och därmed pålitlig. Vi har bifogat all material av datainsamlingen, det valda materialet och den kvalitativa innehållsanalysen som presenteras i tydliga tabeller. Vi har strävat efter att beskriva tillvägagångssättet på ett utförligt sätt.

Vi är också medvetna om de brister och feltolkningar som kunnat uppstå i samband med att vi i datainsamlingen gjort separata sökningar och plockat ut material på egen hand. För att få ett mer trovärdigt resultat, hade vi båda kunnat utföra samma process på samma artikel och därefter jämföra våra fynd. Orsaken till att detta inte gjordes, beror än en gång på den begränsade tiden vi haft. I sökandet av material på annat språk än svenska (vilket är vårt modersmål) kan det ske feltolkningar i översättandet av material. Dessa eventuella brister påverkar studiens resultat och är därför viktiga att ta i beaktande.

Dock är det viktigt att komma ihåg att syftet inte var att peka ut specifika eller alla utmaningar som finns gällande barns delaktighet inom barnskyddet, utan att lyfta fram och belysa vilka utmaningar *kan förekomma* i främjandet av barns delaktighet. Därav anser vi att vi lyckats besvara vår frågeställning och syfte.

9.4 Förslag till fortsatt forskning

Studiens resultat lyfter fram hurdana utmaningar kan förekomma i främjandet av barns delaktighet inom barnskyddet. Dessa utmaningar delades in i fyra huvudkategorier: *Barnets mognad, relationen mellan barnet och den professionella, vuxnas makt och attityder*. Den finländska lagstiftningen angående barns rätt till delaktighet är god och väl utformad, men utmaningen ligger i det praktiska genomförandet. Detta beror på att det saknas tydliga riktlinjer och strukturer för hur gå till väga för att främja barns delaktighet och det är i en så stor omfattning upp till den professionella att tolka de olika styrdokumenterna och lagarna som berör ämnet.

Utifrån resultatet och dess spegling till den tidigare forskningen och den teoretiska referensramen, är slutsatsen att det finns utmaningar i barns delaktighet inom barnskyddet, som förhindrar barns delaktighet att nå den önskade nivån. Dessa utmaningar ingår i de nyss presenterade huvudkategorierna. Konsekvenserna av detta är att barn inte har möjlighet att vara så delaktig som de har rätt till och det kan leda till att arbetet inte utgår från barnets bästa, som är en rättighet och skyldighet. Detta resultat visar att det räcker inte att enbart ha styrdokument som behandlar barns delaktighet, om det inte finns passande verktyg, modeller eller resurser att genomföra det. En fortsatt forskning inom ämnet skulle kunna komma med fler verktyg och kunskap om hur barnskyddsenheterna skulle kunna få de professionella att arbeta utifrån de principer och policyn som faktiskt finns angående barns delaktighet.

I denna studie låg fokuset på utmaningar, så fortsatt forskning skulle kunna rikta sig mot lösningar, eftersom dessa ansågs saknas. Vilka konkreta lösningar på utmaningarna, så som arbetssätt och tillvägagångssätt finns och fungerar? Hur kan man på bästa sätt främja barns delaktighet i barnskyddet?

Kanske skulle man kunna utföra en experimentell undersökning där man provar de olika tillvägagångssätten för att sedan analysera vad som passar bäst inom barnskyddet i Finland. Vill man studera vidare inom just utmaningar, skulle ett förslag på fortsatt forskning vara att använda sig av en annan forskningsmetod än en litteraturstudie. Då skulle man kunna få ett mer trovärdigt och relevant resultat för just den aktuella situationen, vilket denna litteraturstudie inte kunde garantera.

Resultatet av denna studie kan användas som stöd för socialhandledare inom barnskyddet att främja barns delaktighet. Genom att ta i beaktande de utmaningar i barns delaktighet som presenterats, kan de professionella reflektera över sina egna värderingar, attityder och föreställningar, samt utveckla sitt eget arbetssätt till att främja barns delaktighet ytterligare. Som stöd finns de olika modellerna presenterade: Hearts delaktighetsstege, Shiers delaktighetsmodell och BBIC-triangeln.

KÄLLOR

Alhanen, K. 2014, Vaarantunut suojelevalta – Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä, Raportti 24/2014, *THL*, Tillgänglig: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116722/URN_ISBN_978-952-302-278-2.pdf, Hämtad: 13.5.2021.

Arcada, 2019, God vetenskaplig praxis i studier vid Arcada, Tillgänglig: https://start.arcada.fi/system/files/media/file/2019-06/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada.pdf, Hämtad: 5.11.2021.

- Arcada Finna, Arcada Finna är en del av nationella Finna, Tillgänglig:
<https://arcada.finna.fi/Content/about>, Hämtad: 10.3.2022.
- Backman, J., 2008, *Rapporter och uppsatser*, Studentlitteratur AB, Lund.
- Barnskyddslag, 2007/417, Kap. 1, 2§, Ansvar för barnets välfärd, Tillgänglig:
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3>, Hämtad: 21.3.2022.
- Barnskyddslag, 2007/417, Kap. 4, Barns delaktighet, Finlex, Tillgänglig:
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417#L4>, Hämtad: 1.10.2021.
- Barnskyddslagen, 2007/417, Tillgänglig:
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417> Hämtad: 6.10.2021.
- Barnombudsmannens årsbok, 2009, *Barns rättigheter i två årtionden i Finland*,
Tillgänglig: <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37284284/arsbok-2009.pdf/e8092aa3-bc1f-3d6c-8894-e02f531aa309/arsbok-2009.pdf?t=1428575941000> Hämtad: 11.2.2022
- Björklund, M. & Paulsson, U., 2012, *Seminarieboken – Att skriva, presentera och opponera*, Studentlitteratur, Lund.
- Bouma, H., López-, Lopéz, M., Knorth, E-, J. & Grietens, H., 2018, Meaningful participation in the Dutch child protection system: A critical analysis of relevant provisions in policy documents, Child Abuse & Neglect, Vol.79, *Science Direct*,
Tillgänglig:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213418300802?via%3Dihub>, Hämtad: 28.3.2022.
- Bryman, A., 2011, *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Stockholm.
- Bryman, A. & Bell, E. 2013. *Företagsekonomiska metoder*. Liber, Stockholm.
- Cederborg, A., & Karlsson Y, E., 2001, *Omhändertagande med barnets perspektiv*.
Tillgänglig: <https://socvet.se/article/view/2774/2098>, Hämtad: 1.10.2021.
- Convention on the rights of the child, 1989, *United Nations Human Rights*, Tillgänglig:
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>, Hämtad: 6.10.2021.
- Elo, S. & Kyngnäs, S., 2008, *The quality content analysis process*, Tillgänglig:
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18352969/>, Hämtad: 10.3.2022.
- Egidius, H., *Psykologilexikon*, Natur&Kultur, Psykologiguiden, Tillgänglig:
<https://www.psykologiguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=replikera>, Hämtad: 10.3.2022.
- Eriksson, M. & Näsman, E., 2008, *Utsatta barn i familjeprocesser: utredares bemötanden och barns strategier*, Tillgänglig:

<file:///C:/Users/admin/Downloads/admin,+2009.1Nasman.Eriksson.pdf> Hämtad: 26.4.2022

Ferguson, H. (2017). How Children Become Invisible in Child Protection Work: Findings from Research into Day-to-Day Social Work Practice. *British Journal of Social Work*.

Folkhälsan, Öppenvårdstjänster inom barnskyddet, Tillgänglig: <https://www.folkhalsan.fi/vardochservice/stod-och-radgivning/barnskydd/oppenvardstjanster-inom-barnskyddet/>, Hämtad: 16.2.2022.

Forsberg, C. & Wengström, Y., 2015, *Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Fjärde utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.

Frisk, E., 2018, *Primärdata*. Statistisk ordbok, Tillgänglig: <https://www.statistiskordbok.se/ord/primardata/>, Hämtad: 10.3.2022.

Granrot, S., 2019, *Barns delaktighet – En studie om professionellas syn på delaktighet inom barnskyddet och barnomsorgen*. Avhandling för magisterexamen, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Tillgänglig: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/169569/granrot_sabina.pdf?sequence=2&isAllowed=y, Hämtad: 16.9.2021.

Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B., 2012, *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvården*, Studentlitteratur, Lund.

Grundlagen 731/1999, § 6, Jämlikhet, Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731> Hämtad: 4.10.2021.

Halme, N., Hedman, L., Ilkonen, R. & Rajala, R., 2018, *Välbefinnande bland barn och unga 2017*, THL, Tillgänglig: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137001/Arbetspaper_29_2018_15_102018_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Hämtad: 16.2.2022.

Hedin, B., 2013, *Vetenskaplighet och vetenskapligt skrivande*. KTH – Royal Institute of Technology, Tillgänglig: <https://www.kth.se/social/upload/522f02dcf27654673256d8cb/Vetenskaplighet-20130910.pdf>, Hämtad: 9.3.2022.

Henricson, M., 2012, *Vetenskaplig teori och metod – Från idé till examination inom omvårdnad*. Studentlitteratur AB, Lund.

Hurtig, J., 2006, Lasten tieto sosiaalityön haastena. Ur boken: *Lapset ja sosiaalityö: Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia*. PS-Kustannus, Jyväskylä.

- Husby, I. S. D., Slettebo, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child and Family Social Work*.
- Institutionen för hälsa och välfärd*, 2020, Utredning av barnskyddsbehovet, Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/handbok-for-barnskyddet/arbetsprocesser/utredning-av-barnskyddsbehovet> Hämtad: 11.10.2021.
- Jans, M., 2004, Thousand Oaks and New Delhi, Vol. 11, SAGE Publications, London.
- Johannesen, N., Sandvik, N., Claesdotter, A. & Emilsson, I. 2009. *Små barns delaktighet och inflytande: Några perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Justitieministeriet*, 2020, Utvärdering om barns delaktighet i Finland, Tillgänglig: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162085/OM_2020_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y Hämtad: 22.2.2022
- Karolinska Institutet*, 2021, Systematisk litteraturoversikt som examensarbete, Universitetsbiblioteket, Tillgänglig: <https://kib.ki.se/soka-vardera/systematiska-oversikter/systematisk-litteraturoversikt-som-examensarbete>, Hämtad: 10.3.2021.
- Kommunförbundet*, 2017, Barnskydd, Tillgänglig: <https://www.kommunforbundet.fi/social-och-halsovard/socialvard/social-och-halsovard/barnskydd>, Hämtad: 16.2.2022.
- Laakso, R., 2019, ”Ne näki musta” – Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. *THL*, Tillgänglig: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137484/URN_ISBN_978-952-343-267-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Hämtad: 22.2.2022.
- Lag om ändring av barnskyddslagen 542/2019*, Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2019/20190542>, Hämtad: 21.3.2022.
- Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000)*, Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/smur/2000/20000812> Hämtad: 11.10.2021.
- Lewis-Beck, M., Bryman, A. & Futing-Liao, T. 2004, *The SAGE encyclopedia of social science research methods*, SAGE Publications: Thousand Oaks.
- Lunds Universitet*, Examensarbete T10 läkarprogrammet: Göra litteraturstudie. Tillgänglig: <https://libguides.lub.lu.se/c.php?g=297522&p=4551571>, Hämtad: 28.10.2021.
- Miettinen, V. 2020, *Eerika*, Deadline Kustannus Oy.
- Mulrow, C-, D., 1987, The medical review article: state of the science. *Annals of Internal Medicine*, pub.106(3), s. 485-488, Tillgänglig: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3813259/>, Hämtad: 10.3.2022.

- Muukkonen, T. 2009. Lapset kohtaamis- ja prosessiosallisuus. Ur boken: Bardy, M. Lastensuojelun ytimessä. Terveyden ja hyvinvointilaitos. Helsinki. s. 133- 143.
- NE, Bias, Uppslagsverket, Tillgänglig: <https://www-ne-se.ezproxy.arcada.fi:2443/uppslagsverk/encyklopedi/lang/bias>, Hämtad: 10.3.2022.
- Nordenfors, M. 2010, Delaktighet – på barns villkor. Göteborg: Tryggare och mänskligare Göteborg.
- Oranen, Mikko (2008) Mitä mieltä? Mitä mieltä!, Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen Lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportti. Raportti 7. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry
- Patel, R. & Davidson, B., 2019, *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Studentlitteratur, Lund.
- Pelastakaa lapset*, Familjerehabiliteringsenheten Suvikumpu, Tillgänglig: <https://www.pelastakaalapset.fi/sv/vart-arbete-i-finland/familjerehabiliteringsenheten-suvikumpu/>, Hämtad: 16.2.2022.
- Pajulammi, Henna. 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Helsinki: Talentum.
- Plush, L., 2021, What is Voice? The Implementation of the Best Interests' in an Australian Child Protection Context, *Advances in Social Work & Welfare Education*, Vol.23, nr.1, Tillgänglig: <https://journal.anzswwer.org/index.php/advances/article/view/270/234>, Hämtad: 14.3.2022.
- Pålsson, D., 2017, Conditioned agency? The role of children in the audit of Swedish residential care. *Child & Family Social Work*, vol.22, p.33-42, Tillgänglig: <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.arcada.fi:2443/ehost/detail/detail?vid=5&sid=9341e7d4-5db1-4305-8df2-daae99860ffb%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=121444607&db=a9h>, Hämtad: 22.2.2022
- Revstedt, P., 2014, *Motivationsarbete*. Liber.
- Rädda Barnen*, Barns delaktighet, Tillgänglig: <https://www.pelastakaalapset.fi/sv/barnets-rattigheter-utgangspunkten-for-vart-arbete/barns-delaktighet/>, Hämtad: 1.10.2021.
- Seim, Sissel & Tor Slettebø. 2017. "Challenges of participation in child welfare." *European Journal of Social Work*. 20:6, 882-893.

- Shier, H., 2001, Vagar till delaktighet, Tillgänglig:
https://www.harryshier.net/docs/Shier-Vagar_till_delaktighet.pdf Hämtad:
22.2.2022
- Social- och hälsovårdsministeriet* (a), Barnskydd, Tillgänglig:
<https://stm.fi/sv/barnskydd>, Hämtad: 21.3.2022.
- Social- och hälsovårdsministeriet* (b), Socialarbete, Tillgänglig:
<https://stm.fi/sv/socialarbete>, Hämtad: 15.2.2022.
- Social- och hälsovårdsministeriet*, 2014, Kvalitetsrekommendation för barnskyddet,
Tillgänglig:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70286/URN_ISBN_978-952-00-3492-4.pdf?sequence=1, Hämtad: 16.9.2021.
- Social- och hälsovårdsministeriet*, 2016, Främjande av delaktighet, Tillgänglig:
<https://stm.fi/sv/delaktighet>, Hämtad: 1.10.2021.
- Social- och hälsovårdsministeriet*, 2017, Tillämpningsguide för socialvårdslagen,
Tillgänglig:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80392/08_17_Tillampningsguide%20för%20socialvårdslagen.pdf, Hämtad: 16.2.2022.
- Social- och hälsovårdsreformen*, 2019, Kvalitetsrekommendationen för barnskyddet har uppdaterats – nu ingår även kvalitetskriterier för vård utom hemmet och tillsynen,
Tillgänglig: <https://soteuudistus.fi/sv/-/1271139/lastensuojelun-laatusuositus-paivitetty-uutena-asiana-laatukriteerit-sijaishuoltoon-ja-valvontaan>, Hämtad: 16.9.2021.
- Socialstyrelsen*, 2018, Grundbok i BBIC, Tillgänglig:
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-20.pdf> Hämtad: 11.11.2021.
- Socialstyrelsen*, 2019, Barns behov i centrum, Tillgänglig:
<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/barns-behov-i-centrum/> Hämtad: 11.11.2021.
- Socialvårdslagen*, 2014/1301, §16, Social handledning, Tillgänglig:
<https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301>, Hämtad: 24.9.2021.
- Statsrådet*, 2018, Statsminister Juha Sipiläs tal på Villa Bjälbo den 8 mars 2019,
Tillgänglig: <https://valtioneuvosto.fi/sv/-/10616/paaministeri-juha-sipilan-puhekesarannassa-8-3-2019>, Hämtad: 16.2.2022.
- Statsrådet*, 2021, Förslagen till ändringarna i barnskyddslagen på remiss, Tillgänglig:
<https://valtioneuvosto.fi/sv/-/1271139/forslagen-till-andringarna-i-barnskyddslagen-pa-remiss>, Hämtad: 16.9.2021.

- Stenvall, E., 2020, Deltagande och delaktighet – Del 1: Utgångspunkterna för delaktighet i den nationella barnstrategin. *Social- och hälsovårdsministeriet*, Tillgänglig: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162406/STM_2020_29_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Hämtad: 18.2.2022.
- Stockholms universitet*, 2015, Guiden – Praktiska anvisningar för uppsatsens delar, tillgänglig: https://www.su.se/polopoly_fs/1.528758.1606315717!/menu/standard/file/Guiden%20-%20Praktiska%20anvisningar%20för%20uppsatsens%20delar.pdf, Hämtad: 31.3.2022.
- Stockholms universitet*, 2016, Trovärdighet/ Validitet & Rehabilitering. Specialpedagogiska Institutionen, Tillgänglig: <https://www.speped.su.se/självtändigt-arbete/uppsatsens-olika-delar/trovärdighet-validitet-reliabilitet>, Hämtad: 9.3.2022.
- Suomi*, 2022, Socialhandledning för barnfamiljer, Tillgänglig: <https://www.suomi.fi/service/socialhandledning-for-barnfamiljer-social-och-halsovardssektor-helsingfors-stad/6050a157-9bfa-4563-8172-32222c5e18ee>, Hämtad: 16.2.2022.
- Svensson, P., 2015, Kvalitativ och kvantitativ undersökningsmetodik, *Chalmers*, Tillgänglig: <https://student.portal.chalmers.se/sv/chalmersstudier/programinformation/maskinteknik/kandidatarbete/Documents/20150225%20Vetenskapsmetodik%20förel%202%20PS.pdf>, Hämtad: 27.10.2021.
- Sæbjørnsen, S-, E-, N. & Willumsen, E., 2017, Service user participation in interprofessional teams in child welfare in Norway: vulnerable adolescents' perceptions. *Child & Family Social Work*, vol.22, p.43-53, Tillgänglig: <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.arcada.fi:2443/ehost/detail/detail?vid=0&sid=52fc9a19-91a8-4383-b509-790fd4df8289%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtG12ZQ%3d%3d#AN=121444611&db=a9h>, Hämtad: 22.2.2022.
- Taskinen, Sirpa (2007) Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Oppaita 65. Helsinki: Stakes
- Tasala, M. 2016, Tyttö, joka muutti lakeja ja järjestelmää, *Talentia-lehti*, Tillgänglig: <https://www.talentia-lehti.fi/tytto-joka-muutti-lakeja-ja-jarjestelmaa/>, Hämtad: 8.9.2021.
- THL*, Lastensuojelun toimijoiden tehtävät, kelpoisuus, mitoitus ja täydennyskoulutus, Lastensuojelun käsikirja, Tillgänglig: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/lastensuojelun-sosiaalityontekijan-kelpoisuus-ja-tehtavat>, Hämtad: 24.9.2021.

- THL, 2020a, Öppenvården, Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/handbok-for-barnskyddet/arbetsprocesser/oppenvarden>, Hämtad: 21.3.2022.
- THL, 2020b, Barnskydd 2020, Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/statistik-och-data/statistik-efter-amne/barn-unga-och-familjer/barnskydd/barnskydd>, Hämtad: 21.3.2022.
- THL, 2021, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), Tillgänglig: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->, Hämtad: 16.2.2022.
- Tiira, J. 2021, Lasten ja nuorten osallisuus päätöksenteossa laitoshuollossa. Itä-Suomen yliopisto. Tillgänglig: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/25124/urn_nbn_fi_uef-20210596.pdf
Hämtad: 22.3.2022
- Uppslagsverket, Delaktighet, NE, Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/delaktighet>, Hämtad: 1.10.2021.
- Van Bijleveld, L., 2013, Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review, *Child & Family Social Work*. Vol. 20.
- Väljjarvi, J., 2019, Förutsättningar för uppväxt, lärande och delaktighet för alla. *Statsrådet*, Pub.8, Tillgänglig: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161561/VN_2019_8_Fo_rutsattningar_for_uppvaxt_larande_och_delaktighet_for_alla.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Hämtad: 18.2.2022.
- Williams, J., 2019, PSDP – Resources and Tools: Hearing the voices of children and families in supervision, *Department of Education*, Tillgänglig: <https://practice-supervisors.rip.org.uk/wp-content/uploads/2019/11/Hearing-the-voices-of-children-and-families-in-supervision.pdf>, Hämtad: 14.3.2022.
- Åhl, C., Karlsson, J. & Ingeström, S., 2020, Handbok för barns delaktighet och inflytande – Teori och praktik för nyfikna läsare som vill lära sig mer om värdet av barns perspektiv, *Unicef*, Tillgänglig: https://unicef-porthos-production.s3.eu-west-1.amazonaws.com/unicef-handbok-2020-barns-delaktighet-och-inflytande_webb.pdf, Hämtad: 16.9.2021.

BILAGOR

Bilaga 1. Datainsamling.

Databas	Sökord	Träffar	Antal valda artiklar	Valda artiklar
Sage Journals	“Child participation”, “Child protection”, AND “Child Welfare”	42826	2	<p>Children as citizens – Towards a contemporary notion of child participation (Jans 2004)</p> <p>Children’s and young people’s participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review (Van Biljeveld 2013)</p>
Google	<p>“Barns delaktighet barnskydd”</p> <p>“Children in child protection work invisible”</p> <p>“Barnombudsmannen årsrapport”</p>	<p>33000</p> <p>55100</p> <p>13500</p>	<p>3</p> <p>3</p> <p>1</p>	<p>Kvalitetsrekommendation för barnskyddet (Social- och hälsovårdsministeriet 2014)</p> <p>Handbok för barns delaktighet och inflytande – Teori och praktik för nyfikna läsare som vill lära sig mer om värdet om barns perspektiv (Åhl m.fl. 2020)</p> <p>Barns delaktighet- En studie om professionellas syn på barns delaktighet inom barnskyddet och barnomsorgen (Granrot 2019)</p> <p>How Children Become Invisible in Child Protection Work: Findings from Research into Day-to-Day Social Work Practice (Ferguson 2017).</p> <p>PSDP – Resources and tools: Hearing the voices of children and families in supervision (Williams 2019)</p> <p>What is voice? The Implementation of the Best Interests’ Standard in an</p>

				<p>Australian Child Protection Context (Plush 2021)</p> <p>Barnets rättigheter i två årtionden i Finland (Barnombudsmannen 2009).</p>
Litteratur	<p>”Lapsi sosiaalityö menetelmiä”</p> <p>”lastensuojelun ytimissä”</p> <p>”Delaktighet - På barns villkor?”</p>	<p>62</p> <p>1170</p> <p>-</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Lasten tieto sosiaalityön haasteena (Hurtig 2006). Ur boken: Lapset ja sosiaalityö: kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia (Forsberg m.fl 2006).</p> <p>Lapset kohtaamis- ja prosessiosallisuus (Muukkonen 2009). Ur boken: Lastensuojelun ytimessä (Bardy 2009).</p> <p>Delaktighet - på barns villkor? (Nordenfors 2010)</p>
Manuell sökning i Ebsco	<p>”Conditioned agency? The role of children in the audit of Swedish residential care”</p> <p>och</p> <p>“Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support”</p>	<p>1</p> <p>1</p>	<p>1</p> <p>1</p>	<p>”Conditioned agency? The role of children in the audit of Swedish residential care” (Pålsson 2017)</p> <p>“Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support” (Husby 2018).</p>
Ebsco	<p>“Participation in child welfare” AND “service user”</p> <p>(senaste 10 år)</p>	<p>2</p>	<p>1</p>	<p>“Service user participation in interprofessional teams in child welfare in Norway: vulnerable adolescents’ perceptions” (Saebjörnsen & Willumsen 2015)</p>
PubMed	<p>“Children’s participation” AND “Child protection care”</p>	<p>3820</p>	<p>1</p>	<p>“Meaningful participation for children in the Dutch child protection system: A critical analysis of relevant provisions in policy</p>

				documents” (Bouma m.fl. 2018)
--	--	--	--	-------------------------------

Bilaga 2. Presentation av artiklar.

Författare	Årtal	Syfte	Metod	Huvudresultat
Sabina Granrot	2019	Undersöka hur personal inom barnskyddet och barnomsorgen ser på barns delaktighet och vilka är förutsättningarna för barns delaktighet.	Kvalitativ studie med intervju och kvalitativ innehållsanalys.	Professionella hade liknande syn på barns delaktighet och hurvida det ska förverkligas. Dock är överbelastad personal och brist på tid och resurser ofta ett hinder för delaktighet.
Social- och hälsovårdsministeriet (red. Marjo Lavikainen, Aila Puustinen-Korhonen och Kristiina Ruuskanen)	2014	Presentera de nya kvalitetsrekommendationerna som stöd för kommunerna att genomföra, bedöma och utveckla barnskyddstjänsterna på ett tryggt sätt med hög kvalitet.	Utarbetats i flera faser genom att ta tidigare arbete i beaktande. Slutligen färdigställdes tillsammans med experter, utifrån inkomna fria utlåtande och diskussioner i tjänsten Dinasikt.fi.	Kvalitetsrekommendationer som understryker de etiska aspekterna av barnskyddet samt betydelsen av barns, ungas och föräldrars delaktighet.
Cecilia Åhl, Jonas Karlsson och Shanti Ingeström	2020	presentera teoretiska referensramar, lyfta fram betydelsen av barns delaktighet och belysa utmaningar dess utmaningar. Men det viktigaste av allt, uppmärksamma barnets perspektiv.	Samarbete med tre av UNICEF:s Rättighetsbaserade skolor. Enkätfrågor med ett urval på 145 elever.	Teori, riktlinjer, metoder och läsanvisning som behandlar ämnet och betydelsen av delaktighet.
Marc Jans	2004	Studera barnets delaktighet och roll i samhället och beskriva hur den har förändrats genom tiderna.	Litteraturanalys.	Ur ett livsvärldsperspektiv och förståelse för medborgarskap som socialt engagemang och delaktighet kan barn definieras som faktiska medborgare. Deras förmåga att lära och leka tillåter dem att ge aktiv mening åt sin miljö.
Helen Bouma, Mónica López López, Erik J. Knorth och Hans Grietens	2018	Identifiera om och hur olika dimensioner av meningsfullt deltagande är representerade i de centrala policydokumenten som är relevanta för den nuvarande holländska CPS	Analys av nationell lagstiftning och de policydokument som styr det nederländska	Barns delaktighet beaktas i den holländska barnskyddspolitiken, men det finns saker inom de fyra olika dimensionerna av

		Youth Act 2015, som en del av projektet HESTIA.	barnskyddets nuvarande funktion.	delaktighet, som bör utvecklas.
Monica Nordenfors	2010	Bidra till arbetet att öka barns delaktighet och därmed till förverkligandet av barnkonventionens intentioner samt ge en översikt över delar av den forskning som finns om barns delaktighet.	Översikt över den tidigare forskning som finns om barns delaktighet.	Samhällets föreställningar om barn påverkar hur barns delaktighet utformas. Föreställningarna hänger samman med maktförhållandena i relationer mellan barn och vuxna och därigenom även barns möjligheter till delaktighet.
Inger Sofie Dahlø Husby, Tor Slettebø och Randi Juul.	2018	Introducera barns perspektiv i ett område där de professionellas perspektiv ofta dominerar.	Kvalitativa intervjuer med nio barn.	Innovativa metoder behövs för att underlätta barns delaktighet i utveckling av tjänster.
Harry Ferguson	2017	Fördjupa förståelsen för hur och varför barn blir osynliga i det dagliga arbetet inom barnskyddet.	Analys av delprov av möten mellan barn och professionella.	Orsakerna var bland annat professionellas organisationskultur, tidsbrist och otillräckligt stöd för att hantera egna känslor i arbetet.
Barnombudsman	2009	Syftet är att öppna upp för nya perspektiv och ge information till beslutsfattare och samarbetspartners.	Barnombudsmannens byrå och olika sakkunniga utvärderar hur barns rättigheter har tillgodosetts i Finland.	Finland har varit framgångsrikt vid internationella jämförelser avseende barns välfärd men utmaningar finns i bland annat i barns upplevelser inom familjen samt kvalitetsskillnader mellan kommunerna i fråga om tjänster.
David Pålsson	2017	Inspektion av hem för vård och boende, där man undersöker hur barns möjlighet till delaktighet i beslutsfattandet påverkar barnet och på vilket sätt barnens åsikter påverkar processen.	Intervjuande av barn.	Barns delaktighet påverkas starkt av relationen mellan barnet och den professionella. En god och tillförlitlig relation är förutsättningen för en hög nivå av delaktighet.
Jo Williams	2019	Bidra med verktyg som kan användas i reflekterande diskussioner, för att utforska erfarenheter av barn och familjer i handledning.	Sammanställning av övningar utifrån tidigare forskning.	Frågor, övningar och modeller som stöd för främjandet av barnets bästa.
Lindsay Plush	2021	Undersöka hur <i>rösten</i> representeras i tillämpningen av principen	Kopplingen grundar sig i tidigare forskning,	I Australien har standarden för de bästa intresset inte

		om "bästa intresse" inom barnskydd i Australien. Identifiera sambandet mellan anti-förtryckande teori och bristen på representation av röst från familjer och barn som ofrivilligt är involverade i barnskyddsmyndigheter.	Australiens rättsliga ramar och FN:s barnkonvention.	representerat rösterna från de människor som ofrivilligt är involverade i barnskyddet och privilegierar rösterna från dem med beslutsfattande makt.
Ganna G. Van Bijleveld, Christine W. M Dedding och Joske F. G Bunders-Aelen	2013	Belysa utmaningar och faktorer som underlättar barns delaktighet inom barnskyddet ur både barns och professionellas perspektiv.	Litteraturoversikt baserad på en litteratursökning i flera vetenskapliga bibliografiska databaser.	Insatser för att göra professionella medvetna om att barn är kunniga sociala aktörer bör genomföras för att stärka barns delaktighet.

Bilaga 3. Presentation av litteratur.

Författare	Årtal	Syfte	Nyckelfynd
Johanna Hurtig	2006	Identifiera hinder för insamling av barns information och perspektiv samt redogöra för nya synvinklar som barns perspektiv har bidragit med till socialt arbetet.	Förutom att underlätta socialt arbete, är barns information viktig för att förstå barns sätt att tänka och uppleva olika händelser.
Nina Johannesen och Ninni Sandvik	2009	Att professionella i arbete med barn ska se varje individ genom att utmana rådande föreställningar om barn.	Vuxna och professionella behöver ta ansvar över barns delaktighet och reflektera över hur barn får vara aktiva deltagare i sina liv.
Tiina Muukkonen	2009	Redogöra för olika sätt att involvera och delaktiggöra barn inom barnskyddets processer.	Den professionellas uppfattning om barnet och ifall hen ser barnets engagemang som nödvändigt och relevant är grundläggande för barnets delaktighet.

Bilaga 4. Kvalitativ innehållsanalys.

Huvudkategori	Underkategori	Kod	Meningsenhet
Barnets mognad	Brist på förtroende.	Vuxna litar inte på barns möjlighet att ta rationella beslut p.g.a. barnets låga ålder och mognadsgrad.	"... professionella anser att det inte är lämpligt eller bra för barnet på grund av mognad, ålder eller innehåll."
	Avsaknad av kunskap om barnets bästa.	Vuxna har bättre och större möjlighet än barn, att uttrycka synpunkter hos myndigheter.	" Barn vet inte alltid sitt eget bästa, men det vet inte vuxna heller. Trots detta får vuxna möjlighet att uttrycka synpunkter hos myndigheter i högre utsträckning än barn."
	Svårigheter i att uppnå delaktighet.	Avsaknad av ett gemensamt mål mellan familj, barn och den professionella.	"För att uppnå delaktighet behöver professionella tillsammans med barn och deras familjer ha ett gemensamt mål för barnskyddsprocessen."
	Exkluderande av barn i arbetet.	Rädsla över att barn inte orkar eller klarar av att bära sådant ansvar och de behöver skydd och stöd från vuxna.	"...man fasar för att rollen är för tung och kan skada barnet."
Relationen mellan barnet och den professionella	Svaga relationer mellan barnet och den professionella.	Brist på tillit, eller tid som är förutsättningar för att kunna bygga en förtroendefull relation.	"...ungas upplevelser av delaktighet beror på graden av tillit mellan sig själv och den professionella." "...det finns ett samband mellan effektivt deltagande och en förtroendefull relation mellan den unga och de professionella." "...utveckling av relation är tidskrävande och tid, eller snarare brist på tid är ofta just problemet inom barnskyddet."
	Avsaknad av tillit.	Professionella delar med sig av personlig och/eller felaktig information om barnet utan dess tillåtelse och barnet upplever sig bli	" Han var besviken på att felaktig information spridits vidare utan hans vetskap." "...upplever de att de olika professionella delar vidare även sådan information de inte fått tillåtelse till."

		bestulen sina rättigheter.	
	Barnet avstår från att delta.	Barns rädsla av att inte bli lyssnad på, eller säga sådant som kan feltolkas av de vuxna och som därmed blir felaktig information.	<p>”...unga som inte upplever sig ha tillit till sin socialarbetare och andra professionella har inte heller vilja delta på mötena då de upplever sig inte bli hörda på.”</p> <p>”Den unga behöver akta för vad som sägs eller görs så att de vuxna inte gör egna felaktiga tolkningar som leder till olika åtgärder.”</p>
	Professionellas distansering till barnet som leder till försummelse.	Professionella saknar stöd och emotionell hjälp för att bearbeta situationer från organisationen.	”...den organisatoriska uppsättningen och resurserna i kombination med den professionellas oförmåga att hantera sina egna jobbiga känslor, kan leda till att barnet försummas och inte blir delaktigt.”
	Brist på kunskap.	Professionellas brist på kunskap och kompetens i delaktighet, barnanpassade metoder och att samtala med barn.	”En annan faktor är professionellas okunskap kring att engagera och delaktiggöra barn.”
	Organisatoriska orsaker.	Tidsbrist och hög arbetsbelastning hos de professionella.	”De organisatoriska orsakerna kan vara för hög arbetsbelastning, tidsbrist, kompetensbrist i att samtala med barn och använda sig av barnanpassade metoder.”
Vuxnas makt	Maktförhållande mellan barnet och den professionella.	Föreställning om att barn inte är tillräckligt kompetenta att uttala sig om sina egen upplevelse.	”Om vuxna har föreställningen att barn inte är kompetenta att uttala sig om sin egen situation och sina upplevelser, finns det inte möjlighet för barnet att vara delaktigt.”
	Vuxenorienterat.	Utnyttjar endast en informationskälla som ofta är vårdnashavare.	<p>”Socialarbetaren kan uppleva det som lättare att hålla sig till en informationskälla, vilket i sin tur kan leda till att arbetet blir väldigt vuxenorienterat.”</p> <p>”Barnets röst representeras och rapporteras ofta av en tredje part, som är en vuxen.”</p>

	Missvisande och felaktig information om barnet.	Avsaknad av kunskap och kompetens i att tolka barns berättelser och ta in sådant som förmedlas genom kroppsliga uttryck och signaler. Vårdnashavare utelämnar sådant som inte är till sin fördel.	”Om vuxnas kunskap om barn är att barn inte kan och om vuxna blundar för möjligheterna blir det svårt att lägga märke till barns kompetenser och vad de förstår.” ”...föräldrarna vill tolka barnets berättelse och lämnar ut delar som inte är till föräldrarnas fördel.”
	Avsaknad av anonymitet.	Barn som vill delta, men vågar inte p.g.a. rädsla av att bli avslöjad och därmed utpekad.	”...ibland kanske det bara är ett barn som är villig att delta och då är det lätt för personalen på hemmet att lista ut vem som sagt vad.”
	Svag kommunikation.	Barn saknar kunskap och information om när och hur de kan vara delaktiga och påverka sin situation.	”För att barn ska kunna vara med och påverka sin egen situation, behöver de höras innan beslut är tagna, inte enbart få information efteråt.” ”...barn önskar att de professionella tar sig tiden att förklara vad som kommer att ske och varför. De behöver bli hörda och betrodda och deras åsikter bör respekteras”
Attityder	Barns förändrade roll i samhället.	För lite forskning och därmed förståelse för barns roll i samhället.	”...det krävs vidare forskning i ämnet för att fullständigare förstå vad barnets roll i samhället är.” ”... ansågs inte barn längre vara medlemmar av den arbetskraft som vuxna tillhörde, utan blev kategoriserade som en separat social grupp.” ”...den höga tröskeln för inkludering av barn bero på att barnets starkare ställning i samhället fortfarande är relativt nytt.”
	Vuxnas kvarstående föreställning om barn och dess förmågor.	Barns åsikter anses inte vara till någon nytta och/eller utnyttjas fel.	”En vanlig föreställning hos vuxna är att makten läggs i fel händer ifall barn får mer inflytande.”

			”...professionella har föreställningen att barns delaktighet, åsikter och synpunkter inte kommer att göra någon skillnad för utredningen.”
	Bristande kommunikationsförmåga.	Barn saknar information om sin rätt till delaktighet.	”...vuxnas attityder och bristande kommunikationsförmåga hindrar barn från att få de utrymme och inflytande de borde ha rätt till.”
	Avsaknad av tillräcklig information om barnet.	Avsaknad av lyssnande på barn och/eller att barn själv berättar endast sådant som förväntas av dem.	”...det finns en risk med att barn berättar om sådant de tror de vuxna vill höra istället för det som skulle vara viktigt att höra...”
	Byråkratiska faktorer.	Långa arbetsprocesser och krävande byråkrati kan vara ett hinder för barns delaktighet.	”Även om man skulle vilja inkludera barnet mer, kan det försvåras eller hindras av byråkratiska faktorer och socialarbetets processer.”
	Diskriminering	Barn med annat etniskt ursprung riskerar att förbli ”osynliga”.	”...det fanns problem med att vissa barn förblev osedda och därmed ”osynliga”. Dessa fall handlade ofta om barn som tillhörde en minoritet eller hade en annan hudton än vit.”

Bilaga 5. Innehållsanalys av barns förändrade roll i samhället.

UNDERKATEGORI	KOD	MENINGSENHET
Barns ställning i samhället är fortfarande otydlig.	För lite forskning och därmed förståelse för barns roll i samhället.	”...det krävs vidare forskning i ämnet för att fullständigare förstå vad barnets roll i samhället är.”
Barn med ett starkt skydd med minimalt professionellt deltagande.	Barn behöver skyddas mot utmattning.	”...ansåg att barn måste skyddas mot utmattning och ohälsosamt arbete.” ”... ansågs inte barn längre vara medlemmar av den arbetskraft som vuxna tillhörde, utan blev kategoriserade som en separat social grupp.”

Barn som icke likvärdiga medlemmar i samhället.	Barn är ej förmögna att bära samma ansvar och skyldigheter som vuxna.	”... barn inte kan ses som likvärdiga medlemmar i samhället på grund av att de inte kan bära ansvar och skyldigheter som vuxna.” ” Tidigare var man övertygad om att barn skulle ”synas och inte höras” och detta tvingade barnet till en passivitetsposition”
Hög tröskel för inkluderande av barn.	Barnets starkare ställning i samhället är fortfarande relativt nytt.	”...den höga tröskeln för inkluderandet av barn bero på att barnets starkare ställning i samhället fortfarande är relativt nytt.”

Bilaga 6. Innehållsanalys av barnets mognad.

UNDERKATEGORI	KOD	MENINGSENHET
Brist på förtroende.	Vuxna litar inte på barns möjlighet att ta rationella beslut p.g.a. barnets låga ålder och mognadsgrad.	”... professionella anser att det inte är lämpligt eller bra för barnet på grund av mognad, ålder eller innehåll.”
Avsaknad av kunskap om barnets bästa.	Vuxna har bättre och större möjlighet än barn, att uttrycka synpunkter hos myndigheter.	” Barn vet inte alltid sitt eget bästa, men det vet inte vuxna heller. Trots detta får vuxna möjlighet att uttrycka synpunkter hos myndigheter i högre utsträckning än barn.”
Svårigheter i att uppnå delaktighet.	Avsaknad av ett gemensamt mål mellan familj, barn och den professionella.	”För att uppnå delaktighet behöver professionella tillsammans med barn och deras familjer ha ett gemensamt mål för barnskyddsprocessen.”
Exkluderande av barn i arbetet.	Rädsla över att barn inte orkar eller klarar av att bära sådant ansvar och de behöver skydd och stöd från vuxna.	”...man fäsar för att rollen är för tung och kan skada barnet.”

Bilaga 7. Innehållsanalys av relationen mellan barnet och den professionella.

UNDERKATEGORI	KOD	MENINGSENHET
Svaga relationer mellan barnet och den professionella.	Brist på tillit, eller tid som är förutsättningar för att kunna bygga en förtroendefull relation.	<p>”...ungas upplevelser av delaktighet beror på graden av tillit mellan sig själv och den professionella.”</p> <p>”...det finns ett samband mellan effektivt deltagande och en förtroendefull relation mellan den unga och de professionella.”</p> <p>”...utveckling av relation är tidskrävande och tid, eller snarare brist på tid är ofta just problemet inom barnskyddet.”</p>
Avsaknad av tillit.	Professionella delar med sig av personlig och/eller felaktig information om barnet utan dess tillåtelse	” Han var besviken på att felaktig information spridits vidare utan hans vetskap.”

	och barnet upplever sig bli bestulen sina rättigheter.	"...upplever de att de olika professionella delar vidare även sådan information de inte fått tillåtelse till."
Barnet avstår från att delta.	Barns rädsla av att inte bli lyssnad på, eller säga sådant som kan feltolkas av de vuxna och som därmed blir felaktig information.	"...unga som inte upplever sig ha tillit till sin socialarbetare och andra professionella har inte heller vilja delta på mötena då de upplever sig inte bli höra på." "Den unga behöver akta för vad som sägs eller görs så att de vuxna inte gör egna felaktiga tolkningar som leder till olika åtgärder."
Professionellas distansering till barnet som leder till försummelse.	Professionella saknar stöd och emotionell hjälp för att bearbeta situationer från organisationen.	"...den organisatoriska uppsättningen och resurserna i kombination med den professionellas oförmåga att hantera sina egna jobbiga känslor, kan leda till att barnet försummas och inte blir delaktigt."
Brist på kunskap.	Professionellas brist på kunskap och kompetens i delaktighet, barnanpassade metoder och att samtala med barn.	"En annan faktor är professionellas okunskap kring att engagera och delaktiggöra barn."
Organisatoriska orsaker.	Tidsbrist och hög arbetsbelastning hos de professionella.	"De organisatoriska orsakerna kan vara för hög arbetsbelastning, tidsbrist, kompetensbrist i att samtala med barn och använda sig av barnanpassade metoder."

Bilaga 8. Innehållsanalys av vuxnas makt.

UNDERKATEGORI	KOD	MENINGSENHET
Maktförhållande mellan barnet och den professionella.	Föreställning om att barn inte är tillräckligt kompetenta att uttala sig om sina egen upplevelse.	"Om vuxna har föreställningen att barn inte är kompetenta att uttala sig om sin egen situation och sina upplevelser, finns det inte möjlighet för barnet att vara delaktigt."
Vuxenorienterat.	Utnyttjar endast en informationskälla som ofta är vårdnashavare.	"Socialarbetaren kan uppleva det som lättare att hålla sig till en informationskälla, vilket i sin tur kan leda till att arbetet blir väldigt vuxenorienterat." "Barnets röst representeras och rapporteras ofta av en tredje part, som är en vuxen."

Missvisande och felaktig information om barnet.	Avsaknad av kunskap och kompetens i att tolka barns berättelser och ta in sådant som förmedlas genom kroppsliga uttryck och signaler. Vårdnashavare utelämnar sådant som inte är till sin fördel.	”Om vuxnas kunskap om barn är att barn inte kan och om vuxna blundar för möjligheterna blir det svårt att lägga märke till barns kompetenser och vad de förstår.” ”...föräldrarna vill tolka barnets berättelse och lämnar ut delar som inte är till föräldrarnas fördel.”
Avsaknad av anonymitet.	Barn som vill delta, men vågar inte p.g.a. rädsla av att bli avslöjad och därmed utpekad.	”...ibland kanske det bara är ett barn som är villig att delta och då är det lätt för personalen på hemmet att lista ut vem som sagt vad.”
Svag kommunikation.	Barn saknar kunskap och information om när och hur de kan vara delaktiga och påverka sin situation.	”För att barn ska kunna vara med och påverka sin egen situation, behöver de höras innan beslut är tagna, inte enbart få information efteråt.” ”...barn önskar att de professionella tar sig tiden att förklara vad som kommer att ske och varför. De behöver bli hörda och betrodda och deras åsikter bör respekteras”

Bilaga 9. Innehållsanalys av attityder.

UNDERKATEGORI	KOD	MENINGSENHET
Vuxnas kvarstående föreställning om barn och dess förmågor.	Barns åsikter anses inte vara till någon nytta och/eller utnyttjas fel.	”En vanlig föreställning hos vuxna är att makten läggs i fel händer ifall barn får mer inflytande.” ”...professionella har föreställningen att barns delaktighet, åsikter och synpunkter inte kommer att göra någon skillnad för utredningen.”

Bristande kommunikationsförmåga.	Barn saknar information om sin rätt till delaktighet.	"...vuxnas attityder och bristande kommunikationsförmåga hindrar barn från att få de utrymme och inflytande de borde ha rätt till."
Avsaknad av tillräcklig information om barnet.	Avsaknad av lyssnande på barn och/eller att barn själv berättar endast sådant som förväntas av dem.	"...det finns en risk med att barn berättar om sådant de tror de vuxna vill höra istället för det som skulle vara viktigt att höra..."
Byråkratiska faktorer.	Långa arbetsprocesser och krävande byråkrati kan vara ett hinder för barns delaktighet.	"Även om man skulle vilja inkludera barnet mer, kan det försvåras eller hindras av byråkratiska faktorer och socialarbetets processer."
Diskriminering	Barn med annat etniskt ursprung riskerar att förbli "osynliga".	"...det fanns problem med att vissa barn förblev osedda och därmed "osynliga". Dessa fall handlade ofta om barn som tillhörde en minoritet eller hade en annan hudton än vit."